

ANUL XXXII
15
(1 045)
Sâmbătă
15 aprilie
1989
8 pagini
4 lei

Proletari din toate țările, uniți-vă!



Luceafărul

Săptămânal editat de Uniunea Scriitorilor
din Republica Socialistă România

PROGRAM MOBILIZATOR

Sub președinția tovarășului Nicolae Ceaușescu s-au desfășurat lucrările Plenarei Comitetului Central al Partidului Comunist Român, moment politic important, cu semnificații ce trimit spre largi zone de interes și preocupări, în acel consens al dezvoltării și perfecționării neîntrerupte a întregii vieți economice și sociale a țării. O cuprinzătoare ordine de zi a făcut obiectul dezbaterilor în cadrul unor comisii și în plen. În deschiderea lucrărilor plenare, secretarul general al partidului, tovarășul Nicolae Ceaușescu a spus: **Doresc să informez plenara, întregul partid și întregul nostru popor că, la sfârșitul lunii martie, România a plătit complet datoria externă. Aceasta reprezintă un rezultat strălucit al muncii poporului nostru de dezvoltare economică-socială a țării, demonstrează forța economiei socialiste românești și deschide perspective minunate pentru înfăptuirea Programului partidului de față și a societății socialiste multilaterale dezvoltate și de înaintare a României spre comunism.**

Participanții la plenară, ca de altfel întregul popor, au primit această importantă realizare cu sentimente de înaltă satisfacție și mândrie patriotică, afirmându-și hotărârea de a face totul pentru continuarea prosperității patriei pentru îndeplinirea cu succes a tuturor programelor și obiectivelor stabilite de Congresul al XIII-lea și Conferința Națională ale partidului.

Participanții la plenară au dezbătut pe larg problemele înscrise pe ordinea de zi, reafirmând angajamentul organelor și organizațiilor de partid, al comunistilor, al tuturor oamenilor muncii, al întregului nostru popor de a acționa cu răspundere, fermitate și spirit revoluționar, pentru îndeplinirea, în bune condiții, la un

înalt nivel de calitate și eficiență a planurilor și programelor de dezvoltare economică-socială a țării, pentru înfăptuirea exemplară a obiectivelor actualei cincinale, de a întîmpla cu noi și importante realizări a 45-a aniversare a revoluției de eliberare socială și națională, antifascistă și antiimperialistă și Congresul al XIV-lea al Partidului Comunist Român.

Cu profundă satisfacție și mândrie patriotică, participanții la plenară au subliniat că plata completă a datoriei sale externe reprezintă o strălucită realizare, care ilustrează justiciile politicii partidului nostru, forța, capacitatea și vitalitatea economiei naționale, puterea creatoare și voința poporului român de a transpune cu fermitate în viață sub conducerea partidului, politica de dezvoltare economică-socială a țării, de edificare a societății socialiste și comuniste pe pământul patriei.

În încheierea lucrărilor plenare, tovarășul Nicolae Ceaușescu a rostit o importantă cuvîntare ale cărei idei și orientări constituie un larg program de acțiune revoluționară în vederea ridicării pe noi trepte a construcției socialiste și sociale. Momentul politic deosebit pe care îl reprezintă lucrările de cuvîntare secretarului general al partidului constituie o amplă deschidere spre evenimentul central al acestui an, Congresul al XIV-lea al partidului și spre cea de a 45-a aniversare a revoluției de eliberare socială și națională, antifascistă și antiimperialistă.

Mobilizatorul program cuprinde deopotrivă prezența și perspectiva de cîmășăz energie noi pentru înscrierea neîntreruptă a patriei pe coordonatele dezvoltării socialiste și comuniste.

Lucafeărul

IDEI CULTURALE ÎN ACTUALITATE

În pagina a 6-a

NOUA GEOGRAFIE LITERARĂ

Un roman reflexiv

el de-al doilea roman, inspirat tot din istoria dramatică a Transilvaniei, semnat de Doru Munteanu (Vineza Neagră, roman, Editura „Dacia”, Cluj-Napoca, 1986) are, ca și primul, de altfel, **(Duminea mare, al cărui moment apoteotic era ziua de Duminică 1 Decembrie 1918, ziua marii Uniri cu Tara), dar parcă în și mai mare măsură (explicabil, desigur, experiența scriitorului își spune, evolutiv, cuvîntul), o remarcabilă maturitate artistică. Și din punctul de vedere — al „adincimii concepției” („filosofia, ideologia”), și din punctul de vedere al „concentrării formei”, adică al structurii artistice.**

Estimăm, pentru demonstrația acestei descrieri, să zice că „adincimea concepției” filosofice rezidă în ciocnirea violentă dintre ideile nobile despre libertate, dreptate, adevăr, frumos, umanism etc. desprinse din cărți (la Universitatea din Budapesta) sau din fondul ancestral al ethosului românesc, și realitatea crudă, singurască din jur, din zilele ce au urmat Diktatului de la Viena, iar „concentrarea formei” vine din inspirata idee de a... concentra o adevărată apocalipsă națională într-un fel de monolog interior (cu toate formele lui enice de desfășurare, mai largi sau mai strîmte, de care și le subordonează povestirile, descrierile, inserțiile documentare, vise onirice, autopsicoprospicte, reflecții literare, parabolice etc.), monolog, asadar, al unui judecător, și la propriu și la figurat, al timpului retrospectiv...

Reflecțiile amare ale acestui judecător, pe numele său Horațiu Apolzan (personajul principal), ca și timpul real al cărții, încep de la o replică a unui „colega”: „— Dreptul internațional n-ajută la nimic, domnule Apolzan. Îmi declară ultimativ avocatul Foica. Dreptatea e

întotdeauna de partea celui mai tare. Istoria cu toate argumentele ei pâlăse în fața forței. Și-apoi, ce rost are istoria cînd stai între bătănie?” Era în fatidica zi de vineri, 30 august 1940, la Cluj. Horațiu Apolzan parcă presimțea ceva. Coborâra în stradă. Călmul și căldura tropicală a orasului i se par stranii, amenințătoare: „o panică ciudată îmi invadează instinctele”. Într-adevăr, liniștea de la suprafață ascunde o explozie vulcanică a instinctelor: trecerea, în drum spre casă, pe lângă „crisma lui Spetter”, de pildă, îi confirmă, într-un sens parabolic, această presimțire. („Așa-mi trebuie, cine dracu mă pusese să o iau pe aici” — cugăstă judecătorul, „ruginat și răvășit” de gura unei „arămii”).

Acasă, negăsindu-și locul, ore întregi învîrte butonul aparatului de radio, „dar Bucureștiul nu zice nimic”. În sfîrșit, „pe Viena, o voce impenetrabilă și rece anunță: „După cum transmite agenția D.N.E. azi, la orele trei după-amiază, s-au încheiat tratativele de la Viena în problema româno-ungară. În prezența domnilor von Ribbentrop și a conțelui Ciano, în sala de aur a palatului Bevedere, delegațiile României și Ungariei au semnat documentul final...”. După o clipă, cu „un rol de paraziți”, se indică și „traseul noii frontiere româno-ungare”. Anul, ultimele precizări: „Teritoriul român atribuit Ungariei va fi evacuat de trupele românești într-un termen de 15 zile...”. „Toti supuși români stabiliți în această zi pe teritoriul ce urmează a fi cedat de România, dobîndesc, fără alte formalități, naționalitatea ungară...”. Apolzan simte că se „înabuse”, că nu mai are

Fanuș Băileșțeanu

Continuare în pag. a 7-a



Forța economiei românești

Sub președinția tovarășului Nicolae Ceaușescu, zilele acestea s-au desfășurat lucrările Plenarei C.C. al P.C.R., în cadrul căreia au fost dezbătute probleme de maximă însemnătate pentru progresul multilateral al patriei socialiste. Un moment cu profunde semnificații și cu ample reverberații naționale și internaționale a fost marcat de cuvîntele roșite de tovarășul Nicolae Ceaușescu în deschiderea Plenarei: „Doresc să informez Plenara, întregul partid și întregul nostru popor că, la sfârșitul lunii martie, România a plătit complet datoria externă. Aceasta reprezintă un rezultat strălucit al muncii poporului nostru de dezvoltare economică-socială a țării, demonstrează forța economiei socialiste românești și deschide perspective minunate pentru înfăptuirea Programului partidului de față și a societății socialiste multilaterale dezvoltate și de înaintare a României spre comunism”.

„Într-o lume complexă, confruntată cu probleme de o extremă gravitate, în care povara datoriei externe afectează interesele și aspirațiile de progres, de viață mai bună ale popoarelor, îndeosebi ale celor din țările în curs de dezvoltare, în care cunosc o intensificare fără precedent practicile nocive ale protecționismului și dobinzilor înalte, în care funcționează încă mecanisme economico-financiare profund înechitabile, într-o lume puternic afectată de efectele crizei economice, România oferă din nou pilda unei țări care, prin eforturi sustinute, prin mobilizarea, sub conducerea clarvăzătoare a partidului, a secretarului său general, to-

varășul Nicolae Ceaușescu, a întregului potențial național, reușește să înainteze ferm pe calea progresului economic și social, să se afirme cu demnitate în viața internațională. Achitarea integrală de către țara noastră a datoriei sale externe ilustrează încă o dată justiciile politicii partidului și statului, valabilitatea și viabilitatea opțiunilor noastre fundamentale de a merge mereu înainte și de a înscrie România, la finele actualului deceniu, în rîndul țărilor cu un nivel mediu de dezvoltare economică și socială. Acest act, cu o puternică valoare pilduitoare, de veritabil unicit în condițiile lumii de astăzi, relevă de asemenea adevărată entuziasm, deplină a poporului român, a tinerei sale generații și politica internă și externă a partidului nostru comunist, relevă uriașa sa capacitate de mobilizare, de muncă și creație spre binele țării, pentru înflorirea civilizației socialiste pe pământul patriei.

Achitarea integrală a datoriei externe românești într-un timp extrem de scurt și în condițiile în care pe plan mondial se înregistrează o creștere alarmantă a nivelului acestei datorii — conform unor estimări depășeste 1 320 miliarde dolari evidentiază, în egală măsură, marea actualitate a țelului elaborat de președintele Nicolae Ceaușescu potrivit căreia programul dezvoltării fiecărei națiuni presupune, în primul rînd, intensificarea efortului propriu, valorificarea plenară a tuturor resurselor interne. Așa cum sublinia conducătorul partidului și statului nostru în magistrala Expunere din 28 noiembrie 1986, „Domnia și asigurarea străină de veacuri, sub diferite forme, care au împiedicat progresul economic-social al poporului nostru, ne-au învățat că numai prin forțele proprii și în deplină libertate și independență se pot asigura dezvoltarea economică-socială, bunăstarea și fericirea poporului”.

Desigur, efortul propriu al fiecărei națiuni trebuie să fie dublat de constituirea unui cadru fertil și generos de conlucrare internațională, bazată pe aplicarea fermă a unor noi principii și valori politice, cum sînt egalitatea deplină în drepturi, independență și suveranitate națională, neamteștul în treburile interne, respectul și avantajul reciproc, renunțarea la forță și la amenințarea cu forța, singurele în măsură să asigure raporturi stabile și armonioase între state, dreptul la progres al tuturor popoarelor. Faptul că, din păcate, aceste principii și norme imprescriptibile ale vieții mondiale nu sînt încă integral și în toate împrejurările transpuse în practică, există o serie de tendințe de nesocotire și încălcare a acestora, că se înregistrează și astăzi practici profund dăunătoare pe linia amestecului în treburile interne ale statelor, a presiunilor de tot felul și a unor politici economice restrictive și discriminatorii, relevă o dată în plus semnificațiile majore ale eforturilor românești consacrate achitării totale a datoriei externe. Accelerînd plata datoriei, neașteptînd să suporte politica spoliatoare ale dobinzilor înalte practicate pe piețele valutar-financiare mondiale, partidul nostru comunist a dat încă o dovadă de o înaltă responsabilitate față de interesele supreme de progres, suveranitate și independență ale poporului nostru, deschizînd noi și minunate perspective de dezvoltare a societății socialiste românești, de afirmare prestigioasă a țării în conștiința lumii contemporane.

Aurel Perva

● În acest număr: ● Fondul principal al culturii române ● Cronica edițiilor ● Viața cărților ● Poeme de ● Lucia Negoiță ● Violeta Varga ● Corneliu Zeana ● Iuliana Paloda-Popescu ● Henri Zalis ● Proză de Doru Davidovici ● Poeta redacției de Gabriela Neagreu ● Confabule de Iulian Neagu ● Campăna de George Albu ● Mapamond ● Sport de Fanuș Neagu

FILE DIN CRONICA MUNCII PENTRU ȚARĂ

Ore fierbinți



La ora 13 mi-am pus căpăcelul peste obiectivul aparatului de fotografiat, cu neșus regret l-am pus și pe dinșul integrat și negru în focul său de piele iar eu m-am pus pe așteptat. Fusesem convocat pentru luni 30 ianuarie dar, prudent, am dat un telefon mai înainte: evident, un lucru serios și temeinic făcut NU începe pe un sâmbier în ziua de luni și NU trebuie terminat sîmbăla. Am înțeles repede. Atunci, marți 7 Da, cu certitudine marți ba, mi s-a precizat și ora, cum sună, 13. Fortarea dublului zhi-lon n-a reușit, deci vom mai avea de așteptat.

Cînd a început pentru mulți dintre oameni nodului hidrotermic numărul 3 de la Gostinari așteptarea? Pentru cei mai mulți este greu de răspuns dar pentru cei mai vechi oameni de la Canalul Dunăre-București ea, această așteptare, a început într-o zi frumoasă din vara anului 1986. Atunci a fost descărcat într-o margine de cîmpie rodnică primul container, al „directiunii”. Al rîndea început era pentru inginerul Ludovic Demeter și constructorii săi nu se va putea preciza decât atunci cînd acest cap de pod va intra și el în aburii amintirilor de mai apoi. Și atunci cu doza respectivă de ironie.

A urmat, socrul, doct, primul comandament. Asta a fost în septembrie, mai precis înainte de începerea cursurilor școlare pentru că așa se dădea să se țină în cancelaria școlii, loc sacru în care bravi ingineri prezenti nu mai fuseseră decât cu scopuri foarte „clare” (un tuns zero, o atenționare pentru a suta ultimă gară etc.) și încă cu, vai, urea mulți ani în urmă. În pregătire, gazele s-au ocupat de toate și l-am putut admira pe prosoptul inginer șef al antreprenzilor care cum căsă ană reșă cu găleata, gospodăr în blugi, cu o cămașă în carouri și mincele suflete. La ora 18, directorul ge-

neral adjunct se mai consulta în particular cu cineva, începuseră să ne obișnuim cu atmosfera pe ritmelic, să așezăm nucii și beam apă rece cînd nea Vasile Furtună, mai marele aprovizionării, a îndrăznit timid: „Tov. director, e ora 18, nu începem?” Directorul și-a consultat ceasul și a exclamat surprins („Cum, s-a făcut deja ora 18?”) dar fericit („Ei, dar e bine, s-a terminat programul de lucru, putem să stăm oricît, nu ne mai deranjează nimeni!”)

Apoi treaba a demarat cu o rigoare lesne de bănuț în cazul unor constructori de excelență. Fazele s-au succedat una după alta, ritmul trebuia mărit și au fost aduse foarte sunlimentare din toată țara. Și la acest aspect treburile s-au ordonat repede: pentru sclăvă au fost convocati Mihai Margine și Dinu Caran, urmînd a o împărți cît pot de de frățeste ca și pe aceea de

Petre Domșa

Continuare în pag. a 7-a

Orizont contemporan

O trecere în revistă a romanelor apărute în ultima perioadă relevă, dincolo de varietatea stilistică, accentul pus pe latura morală a existenței, scrierilor sondind, în forme clasice sau moderne, disponibilitatea estică a personajelor. Să „fișim” cheia din proza lui Ștefan Ciocan, din „Linia a doua” a interesului criticii urmînd graficul tematic.

Lumea satului e redată, cel mai adesea, printr-o optică realistă, observîndu-se mutațiile morale, sociale și economice. Romanul lui Ion Chiriac, „Căminul de dragoste” (Ed. Lumina, 1988) descrie activitatea oamenilor și procesul de înnoire a mentalității de zi cu zi. Protagonistii, Mihnea Brahas, noul președinte al C.A.P.-ului și Victor Duma, noul primar, însuși oamenii energici care nînl astăzi zăcuseră neexplorați. În antiteză cu acestia este fostul primar al satului, om lăcom și entuziast și generozitate, față de care localnici pierd orice respect. Titlul prozei are o semnificație alegorică sugerînd draostea oamenilor pentru jocurile unde trăiesc și muncesc. Un mod diferit de abordare a universului rural întîlnim în romanul lui Romulus Diaconescu, „Neuitatele amurgului” (Ed. Seritul Românesc, 1988). Aici satul simbolizează spațiul edenic al copilăriei, viața tîmniată și patriarhală pe care ziaristul Liviu Cartianu și-o aminteste cu nostalgice „pentru că nu poți atinge maturitatea dacă nu ai amintiri”, spune eroul cărții. Naratiunea este mereu întretăiată de flash-back-uri, de planșari în trecut, autorul invocă emoțional universul țărănesc, păstrător al obiceiurilor nealterate și guvernate de o nescrișă lege a firii.

Prozele care cultivă portretistica psihologică se înscriu în alt registru expresiv, tipuri create fiind adesea oameni obișnuiți surprinși în existența lor cotidiană. Absența personajului de excepție (o problemă încă a romanului actual) e compensată de veridicitatea și firescul creșterilor morale. Romanul Victoriei Drăgu „Profii pierduți” (Ed. Eminescu, 1988) e povestea unei tinere absolvente a I.A.T.C.-ului, repatriată într-un orășel de provincie. Proza e de fapt „un dosar de existențe” urmînd, pe lângă destiul personajului principal, viața oamenilor cu care intră în contact, cu durerile și bucuriile lor. Totuși, reflecția în aplicare psihologică e prozică. Fizionomiile, gesturile, replicile, atmosfera interiorilor se recunosc pe un ecran lăuntric. Paginile cărții au o conlucrare stenică, ferită de didacticism, și anume că poți trăi fericit chiar și într-un colț înde-

Alexandru Horia

Continuare în pag. a 6-a

Critica științifică

O pleid binevoentă, reluarea discuției despre raporturile dintre artă și știință riscă totuși să se dizolve în considerări inconsistente, din clipa în care implică o competiție imaginară între cele două tipuri de activitate umană creatoare. Confuzia atinge desăvîșirea cînd se încearcă lărgirea rezultatelor obținute prin activitățile respective. „Un matematician francez a formulat cu intențională vulgaritate tipul de concluzii la care se ajunge în asemenea discuții: „Domnișoara X cîntă mai frumos decît o vacă, dar dă mai puțin lapte”. Nu există o adversitate de principiu între artiști și oameni de știință. Precizia și corectitudinea gîndirii științifice depind de sensibilitatea și de imaginația gînditorului, dat fiind că nu se poate exprima precis și corect decît cel care „distinge nuanțele și prevede erorile posibile” (A. Regnier). Nici frumusețea nu le este indiferentă savanților. Este mai important ca o ecuație să fie frumoasă decît în acord cu experiența”, spunea Dirac, iar Anton Dumitriu, într-un studiu în care comchide că „realitatea este doar un caz particular al ficțiunii”, citează cuvintele lui Weierstrass: „Un matematician care nu este cît de puțin poet, nu va fi niciodată un matematician complet”. Pentru Grigore Moisil, „imaginația este o sursă de informație” și „o țărnamă de o stare sufletească”, iar pentru Louis de Broglie, gîntina însăși e generată de sentiment, „cauza tuturor gîndurilor și acțiunilor noastre”.

Este evident, falsă imaginea unui om de știință „rece”, aspirînd chiar la un „zero abso-

ATITUDINI

lut al temperaturii”. Ne surprinde persistența acestei superstiții chiar în rîndurile unor oameni informați, care știu că așa-zisele limbaje — științifice și artistice — nu există în stare pură, ci reprezintă doar construcții ideale, modelate elaborate de teoreticieni. Crea ce nu acceptă eroul de știință (și nu numai el) este doar prezentarea sentimentului ca singur argument în favoarea unei aserțiuni.

Istoria civilizației, cel puțin de la Galilei încolo, a confirmat în mod constant principiul putrivit căruia „nimic nu e mai practic decît o bună teorie”. Nu trebuie să uităm însă că teoria, oricît de bine ar fi construită, rămîne doar un instrument pentru cel care intenționează să o aplice. Chiar propozițiile matematice — așa cum remarcă Einstein — sînt sigure doar în măsura în care nu se referă la realitate. S-ar părea, adăuga regretatul Petre Botezatu, că „certitudinea cunoașterii este invers proporțională cu conținutul obiectiv al acesteia”. Iată de ce nu i se poate pretinde semioticii să explice automat realitățile complexe ale universului semiotic. Esecurile nu sînt ale disciplinelor

Mihai Niculescu

Continuare în pag. a 7-a

Un mare scriitor al „românilor de peste munți“

Necesitatea unei editii critice și funcția de curățare a acesteia este indubtabilă; nu spunem o noștră, ci o noștră care să aibă numai cunoașterea integrală a operei unui scriitor — lucrări antume sau postume, apărute în opere sau în perioade, în editii definitive sau în variante, corespondență, jurnale, interviuri sau mărturii etc. — permit emiterea unor judecăți de valoare, obiective și pertinente, viabile în timp. Cultura română beneficiază (ce-i drept, cam parimonios) de unele monumentale editii: Eminescu (Perpessicului), Bălcescu (Zane), Haiducii (M. Eliaș), Caragiale (S. Cioculescu), Kogălniceanu (Dan Simonescu), Călinescu (Vianu și Al. Dima), Macedonski (A. Marino), Istrati (Al. Oprea), însă nici una încheiată până în prezent!

În anul și în preajma aniversării centenarului nașterii titlului românului românesc modern ni s-a oferit o constatare îmbucurătoare: din opera lui L. Rebreanu, identificată în 20 de volume, au apărut până în prezent primele II, ordonate cronologic. La această editie integrală trebuie să mai adăugăm apariția primelor două volume din Jurnalul lui Rebreanu, a Caietelor și a mărturiilor cuprinse în vol. *La lumina lămpii*. Este meritul incontestabil al fostei Edituri pentru Literatură și Actuale Edituri Minerva, dar mai cu seamă al principalului ei realizator (Niculae Gheran) și al colaboratorilor săi: N. Liu, Valeria Dumitrescu, Cezar Apresesei, N. Coban, Gh. Fischeș, Puia Florica Rebreanu.

Contribuția fundamentală rămâne, desigur, cea a lui Niculae Gheran; stăpin pe laboratorul de creație al marelui scriitor, el și-a asumat toate riscurile și o perseverență demnă de învidiat, dar și de urmat, a trecut peste toate obstacolele, oferindu-ne un Rebreanu în lumina adevărului, într-o editie în care acurățarea și integritatea textului sînt în primul rînd observabile, iar sursele suplimentare de informație (documente din arhiva „Rebreanu”, articole din presă, enciclopedii, dicționare, mărturiile contemporanilor, interviuri autorului, jurnalele și notele scrise de el, etc.) sînt în afară de subsolul paginii subliniate, legende create în jurul autorului („Răscolite”, oferind istorii literare române imaginaie completă și reală a unuia dintre corifeii săi.

Pentru restituirea romanului „Gorila”, N. Gheran a avut în luptă nu numai cu unele prejudecăți și cu o clauză testamentară a romanierului, dar și cu un material imens pus la dispoziția sa de către Puia Florica Rebreanu. Tipărirea „note și comentarii”, variantele, referințele critice din epocă sau actuale, dar mai cu seamă „romanul romanului” care reproduce fragmente din mărturiile și însemnările lui Rebreanu din perioada 23 oct. 1925—23 ian. 1941 (spre a demonstra „naționalismul cu pumnii bătut în piept și falsa democrație” ale epocii) N. Gheran aduce probe indubtabile privind geneza romanului, convingerile antilegionare și averștona contra politicanismului burghez ale romanierului. Astfel încît reconsiderarea și editarea ultimului roman a lui Rebreanu, după 43 de ani de la prima apariție, a fost considerată, în unanimitate critică, ca un adevărat eveniment editorial. Se știe că Rebreanu obișnuia să-și întocmească planuri detaliate înainte de a se apuca de lucru, că era un traditor tenace, un muncitor metodic, nocturn, cu proiecte pentru fiecare lucrare, revizuit și argumentat, cu multe variante până la forma ideală, că el reținea în aproape toate culcerile sale o parte din lucrările publicate editorial anterior, cu schimbarea unor titluri, că își modifică opera de la o ediție la alta, revenind chiar pe textul tipărit. Că el lucra greu și înăși mărturisirea sa făcută la împlinirea celor cinci decenii de viață: „mă-a cuprins un respect și o adevărată spațmă în fața cuvintului scris, un respect și o responsabilitate nemărginită față de orice rînd” (interviu în *Viata literară*, nr. 4, 15 dec. 1935—1 ian. 1936). Lectura integrală a acestei editii demonstrează, în subsidiar, această constatare. Începută în 1968, cu „text ales și stabilit, note, comentarii și variante de Niculae Gheran și N. Liu”, cu un studiu introductiv de Al. Piru, an în care apar primele trei volume ce însumează nulele, „editia Gheran”, preconizată inițial să apară în șapte ani, e concepută în 20 volume, ordonate, în general, cronologic, menită să-și repună integral în circulația întreaga

sa creație: nulele, romane, teatru, însemnări de călătorie, publicistici, traduceri, corespondență.

În obișnuitele „lămuriri asupra editiilor” editorul își explică metoda de lucru: n-a reprodus întocmai după ultima ediție antumă, ci a purces la cercetarea comparată a mai multor editii, confruntarea integrală a tuturor versiunilor existente, a variantelor din perioade și a celor manuscrise, plecînd totuși de la ultima ediție antumă ca text de bază; a abandonat tipărirea tuturor variantelor manuscrise, aparatul critic al fiecărui volum alcătuit din note, comentarii și variante, datele bibliografice, de istorie literară și lexicală (data și locul primei operații, circulația titlului în perioade sau în volume, geneza creației, ecoul în critica vremii, observații lexicale și editoriale, la care se adaugă corespondența note din Jurnal sau din însemnările sale, conferințe, oferă surse pretioase asupra procesului de elaborare a creației rebrunene, iar transcrierea a păstrat realitatea lingvistică a textului, cu respectarea particularităților de regune sau epocă. „A trece cu discreție pe lângă însemnările sale — mărturii ale epocii — nu înseamnă altceva decît a menține în circulație opiniile eronate formulate cu trei decenii în urmă, omînd imensa informație istoriografică vehiculată în cele 11 vol. ale editiilor critice „Rebreanu”, realizată, între 1968—1980 la care se adaugă volumele de studii și documente tipărite”. N. Gheran face aluzie la „Caietele”, vol. I (Pacia, 1974), „La lumina lămpii” (1980) și în special la cele 2 volume ale Jurnalului lui Rebreanu (Minerva, 1984) tipărit după 12 ani de lașonări pe care la considera „doar începutul unei secțiuni editoriale ce se cere împlinită”. Jurnalul este — în aprecierea lui Stancu Ilin — o operă de patrimoniu și editarea lui integrală va continua să influențeze în desfășurările de valoare ce vor urma asupra marelui nostru scriitor” (Stancu Ilin — „Livia Rebreanu în atelierul de creație”, Minerva, 1985, p. 250).

Monumentala editie Rebreanu, în curs de finalizare, bazată pe o muncă de arhivă, arhivă, fără glorie literară, prin valorificarea plenară a creației sale, prin dezvoltarea unor aspecte inedite, a determinat într-adevăr o reinterpretare obiectivă a marelui scriitor român, a demonstrat — dacă mai este necesar — că istoria literaturii, în absența documentului, este un nonsens. Este motivul pentru care truda editorială a fost răsplătită pînă în prezent — cu Diploma de onoare a Muzeului literaturii române în 1979, cu premiul Perpessiculi al revistei *Manuscriptum* și premiul Uniunii Scriitorilor, ambele în 1981.

Tudor Nedelcea

VIATA CARTILOR

POEZIE

O VIZIUNE NEOROMANTICĂ



Dintr-o trăire la intensitate a sentimentului iubirii se nasc poeziile din volumul *Rana de argint*. În viziune neoromantică, în ușor ton melancolic, Dim Rachici scrie poezii de (despre) iubire în versuri, unele, strălucitoare prin metaforă, în altele, sugerînd voluptatea afectului fulgerului de durerea trecerii, a stingerii prin trecerea timpului.

Dim Rachici are o voce personală în contextul literar și, mai ales, în poezia de dragoste, cum preponderent este cea din volumul *Rana de argint*, timbrul său este individualizat. Poetul trăiește în lumea himerelor, în universul ficțiunii poetice, iluzionîndu-se cu drumul unei ipotetice fericiți, dar rămînd mereu fidel sentimentului. „Cum ag putea / Să-ți trimit colanțele / Din estetele himerelor” spune poetul într-una din poeziile sale, trăsînd trairatul lui asemenea drum. Adevărat poezia se realizează în tușe expresioniste: „Eu sint un ochi

Alexandru Ruja
*) Dim Rachici: „Rana de argint”, Editura „Eminescu”, 1988.

Elogiul muncii

Pa masa de lucru a cercetătorilor și oamenilor de știință care se ocupă cu valorificarea moștenirii culturale se află și creația științifică a lui Simion Mehedinți. Un prim volum din opera acestuia, intitulat *Civilizație și cultură*, a s-a adăru la Editura Junimea, sub îngrijirea inimoabilă și competentului cercetător-antropolog Gheorghita Geană. Terra se află și ea în preajma aniversării centenarului nașterii sale și Enciclopedică, sub îngrijirea prestigioșului om de știință Victor Tufescu și va intra și ea în posesia celor ce o doresc.

Cititorul care încearcă să pătrundă, să cunoască și să înțeleagă, în mod calificat, cine a fost, ce a reprezentat și ce reprezintă Simion Mehedinți pentru cuprinderea circumstanțelor, definiția și dezvoltarea științei antropologice în România o poate face prin intermediul cărții *Cultură și civilizație*. Savantul român îl introduce cu o strălucită voce și călăuză: a) în problemele culturii ale civilizației; în universul uneltor de muncă; b) al trebuințelor fundamentale ale omului și societății; hrană, îmbrăcăminte, locuință; c) în problematica comunicării umane: graul, limba, scrierea; d) în istoria adoptării și culturalizării naturii la cerințele societății, ale omului; e) în universul activităților și instituțiilor de pregătire a omului pentru muncă, pentru viață, pentru știință și creație.

Gîndirea lui Simion Mehedinți, creația sa științifică, activitățile sale profesionale, lucrările prin care a dus mai departe știința românească, impunîndu-se în plan universal și a înzestrat cultura națională deși complexe și diversă pe două linii fundamentale — ideea de creație științifică și ideea de profesionalitate. Spirit înzestrat, dornic să scoată în preajmă profesională și prin muncă masa poporului din anonimul ei și să-l aducă în viața, munca sa, cu capacitatea și inteligența științifică, educativă celor mulți, fililor de tărani și muncitorilor, educării și consolidării deprinderilor lor de caracter dobîndite prin muncă, pregătirii lor profesionale și spirituale pe „invățătura trasă din muncă a întregii omeniri”. Știința și deprinderile oricărui profesor, „nu se învăță din cărți, din muncă adevărată, închinată obiectului”.
„Si, mai departe, concluzionînd spune, „singura cale pentru a dobîndi o învățătură temeinică și caracter sigur e muncă efectivă”. Lui îi era foarte clar că „numai muncind în adevăr poți cunoaște deplin lumea dinjurului, poți prețui valoarea lucrurilor sau a oamenilor și poți să-ți învui gata a trece de la vorbă la faptă — adică poți dobîndi caracter”.

Munca este concepută de Mehedinți nu ca o simplă sumă de operații, de deprinderi mai

mult sau mai puțin însușite și efectuate corect. Munca se prezintă pentru el în ordinea creației dincolo de știință, ea reprezintă o treaptă mai înaltă în definiția personalității umane și pentru însușirea și efectuarea ei cu adevărat individul trebuie să posede mai înțl știința domeniului respectiv. Numai în felul acesta poate înălța „munca pînă la iubire”. Și aceasta se face nu prin „legi multe” ci „prin secole de muncă adevărată și adevărată”.

Scelle, liceele, institutiile de învățămînt superior, academiile au menirea, pentru Mehedinți, de a sluji interesele, scopurile națiunii, a împlini cerințele acesteia. Ele trebuie să susțină cultura neamului și să fie expresia și spiritalitatei sale mai înaltă. Împreună au menirea a duce omul la o înălțare a înzestrării sale, expresie a invențiilor tehnice și a-și ajută să se adapteze și să-și adapteze nevoilor sale medii geografice. Dar și de a asigura „creșterea sumei creațiilor” prin care omul a căutat și a realizat „să ajungă în armonie nu numai cu universul fizic, dar și cu cel psihic”. Consideră că instituțiile de pregătire cultural-științifică și profesională, indiferent de înălțimea lor, trebuie să ajute creșterea și perfecționarea limbii, să pregătească profesional și intelectual, să orienteze în viață de cunoaștere și acțiune, și în plan literar, și în plan științific, și în plan tehnic.

Omul, colectivitățile umane, nevoile acestora și de limbă și de cunoaștere, și de mînuire a uneltor sînt abordate nu numai în planul prezentului. Simion Mehedinți are în vedere și se ocupă de definiția omului contemporan prin istoria lui, istoria societății din care face parte și a limbii pe care o vorbește. Pentru el prezentul nu există fără trecut. Acesta este de fapt cuprins cercetat și înfățișat de gînditorul român ca parte componentă fundamentală a existenței prezentului. Conceptele de om civilizată, om cu înaltă cultură, om de cultură sînt etape de evoluție și dezvoltare a societății omenesti. Cultura și civilizația reprezintă componente fundamentale pentru cuprinderea și definiția ființei umane în toate etapele sale istorice. Grupările omenesti, subliniază Simion Mehedinți, „chiar cele mai primitive — sînt în posesia unui fond educativ civilizată și de cultură”. Pentru „nu există grupare omenescă lipsită de un oarecare grad de civilizație”. Și tot așa „nu există grupare omenescă lipsită de cultură”.

Societatea, civilizația și cultura acesteia sînt cuprinse, cercetate, definite și înfățișate într-o „descriere, dinamică”. Unealta, de exemplu, oricît de modestă ar fi importanța și valoarea ei „nu poate fi deplin descrisă decît parțial cu acțiunea ei”. Pentru a înfățișa științific ele-

mente de cultură, de civilizație, ale unui popor, pentru a putea fi caracterizată, „ca o voință a omenirii”, cercetătorul „trebuie să aibă în vedere cu cea mai mare înțelegere toate nulele sale și anume în exemplare autentice”: adică exemplare „CARE SĂ POARTE SEMNUL MUNCII” (subl. ns. M.M.).

Si în cartea de față, și în alte scrieri ale sale Simion Mehedinți a mînat pentru autenticitate, pentru semnificația înțelegerii realității, activităților și uneltelor de care s-a ocupat.

Sensul civilizației și culturii, importanța lor social-creativă, valoarea pe care o au în contextul vieții sociale, ei și cum cuprind și definesc ființa umană sînt raportate și simon Mehedinți la timpul și spațiul în care sînt abordate și cercetate. Acest fapt îl conferă o extremă de adevărată și de autentică cuprindere a realităților sociale istorice de care se ocupă și o definire a lor în consens cu la nivelul cunoștințelor științifice și practice de care dispunea. În lumina unor asemenea criterii și o exigență remarcabilă, de om de știință, îl precizează, referitor la istoria, civilizația și cultura românilor, că „departe de a fi un popor înăp, început cu războiul dacic, neamul românesc își are originea sa cu neam în trecut. Față de toți vecinii, el e singurul care nu știe să-și avut o patrie altundeva decît pe pămîntul unde trăiește azi”. Si ca o concluzie a zecii și zecii de ani de muncă, de cercetări și studii, de meditații și reflecții, bazat pe o îndelungă și minuțioasă cercetare, conchide: „...adar, românii sînt unul dintre cele mai vechi popoare ale Europei”.

Prin selecția textelor și însumarea lor în spațiul cărții prin prefața lucrării, prin sumarul bibliografic, notele și indicele de nume, Gheorghita Geană ne introduce metode și profesional — dovedind o temeinică cunoaștere a operii gînditorului — în universul științific și creației științifice a lui Simion Mehedinți. Ideea cerei călăuză este ne temerară cercetător este aceea a celui ale cărui texte le înzestrează și pentru care nu numai geografica însemna cunoașterea pămîntului locuitor de oameni. De fapt, care este de însemna care vor să se înzestreze naturala ale acestuia, ci și cultura și civilizația lui.

Acesta este cartea pe care ne-a oferit-o, cu ajutorul lui Gheorghita Geană, Editura Junimea. Prin conținutul său prin ideile pe care le vehiculează, prin metoda de cercetare ne arată că Simion Mehedinți a ridicat antropologia românească la înălțimea gîndirii și științific antropologice europene. Si prin această carte se evidențiază „toate meritele” pe care — om subliniază îngrijitorul editiei — Simion Mehedinți și le-a „cucerit în timpul vieții cu talent, inteligență, muncă, angajament social”.

Mircea Măciu

DRAMATURGIA

ISTORIE ȘI ACTUALITATE



Profesor de istoria și teoria teatrului, creator dramaturgic, editor, autor a numeroase lucrări de specialitate de-a lungul a rate lui, Din estetele himerelor, Mihai Vasiliu s-a ocupat, în ultimul deceniu, responsabilitatea de dramaturg. Volumul publicat recent „Serenadă pentru Eva” (1979), *Elipsa* (1980), și în cele în care este nimentele istorice dobîndesc consistență dramatică: *Izvarul* (1983), *Triunghiul* (1985), *Pragul furtunilor* (1986). Observator atent al sentimentelor și stărilor psihice, preocupat deopotrivă de dialectica relațiilor interumane, Mihai Vasiliu tratează în comedie sale, în stilul valorilor tradiționale ale dramaturgiei noastre — subiecte ale actualității, desprinsă din diverse medii sociale, propunîndu-ne câteva momente de meditație asupra unor conduite și atitudini umane. Astfel, în comedia *Serenadă pentru Eva*, sîntem introdus în atmosfera muncii de șantier, cu problemele complexe ivite în raporturile dintre membrii unui grup de muncă. Ca și alii dramaturgi afirmați în spațiul comediei în ultimele decenii, Mihai Vasiliu satirizează burocracia „infilitrată” într-un mediu muncitoresc. Sînt surprinse însă la timp și contracarate efectele negative ale acestei „maladii” sociale asupra climatului psihosocial și de muncă.

Mircea Cristea
*) Mihai Vasiliu: „Pași în timp”, (Teatru), Editura „Cartea Românească”, 1988.

EMINESCIANA Cerdacul din tei

Poartea și dragostea statornică a poporului român și-a găsit o expresie și poezie Mihai Eminescu s-a arătat de-a lungul timpului în forme și manifestări emoționante.
Dintre acestea aducem în atenția cititorilor volumul „Omagiul lui Eminescu” editat în 1934 de comitetul „Pro-Eminescu”, cu prilejul celei de-a patruzeci și cincea aniversări a morții marelui vrăjitor al verbului românesc. În prefața cărții se subliniază mobilurile morale nobile care au dus la editarea acestui volum omagial și la înălțarea, în Constanța, a unui bust în bronz al lui Eminescu, realizat de sculptorul O. Han.

Din „Tableau de conferințe” ținute la Constanța sub patronajul comitetului „Pro Eminescu”, tablou publicat la finele volumului, cităm numele unor personalități ale culturii care au făcut expunerii la Constanța în perioada anilor 1931—1933: Tudor Vianu, Mihai Sadoveanu, Simion Mehedinți, Leca Morariu, Barbu Lazărescu etc.

În paginile cărții, care cuprînde un bogat material literar și publicistic, semnează, printre alții, Nicolae Iorga, Victor Eftimiu, Elena Văcărescu, Martha Bibescu, Alexandru Vlașcu, H. Papadat-Bengescu, Traian Demetrescu, Petre Lucaciu, Simion Mehedinți, Mihail Dragomirescu, Cincinat Pavelescu, Al. Brătescu-Voinești, Barbu Lazărescu.
Judecînd ni se par și relatările colonelului Ionescu Dobrogănuș (membru în comitetul „Pro Eminescu”) incluse în articolul „Cum l-am cunoscut pe Eminescu”. Autorul era prieten cu Dumitru Stănescu (care scrie povești) și al cărui tată fusese directorul Teatrului Național), la rîndul lui amic cu Mihai Eminescu, cu care se vedea adeseori.

Într-o zi, Stănescu i-a propus să-l însoțească într-o vizită pe care o făcea lui Eminescu. Acesta locuia pe atunci la casa Safta, muscălogianca, în strada Speranței, două sau trei case înalte de răspîntia cu strada Italiană. Era într-o dimineață după-amiază, în prima jumătate a lunii Iulie 1884. Așa juma la o casă hîrînescă și sunndă, întorsul cu spatele spre stradă. Un nuanț strălucitor curtea drept la mijloc. Muscălogianca stătea pe aceeași sală, în oclăia din stînga și purta de grijă și la cea din dreapta, undă locuia Eminescu.

și, cînd îl răzbea înămea, atunci își aducea aminte și trimitea pe bărbă să-i cumpere ceva mezeluri și cu asta trăia. Eminescu ne-a primit într-o ținută îngrijită. Purta un halat vechi peste cămașa de noaple, iar în picioarele goale niste pantofi de piele. Figura-i plutea într-un nor de fum, de de-abia îl puteai distinge cu toate că ferestrele dinspre curte erau deschise. Avea fruntea lată și încadrată de un păr frumos, negru, puțin ondulat și dat pe spate... Mustata stufosă era tunsă deasupra buzelor... Poetul bea la cafele și fuma în neștire. În nopțile albe, cînd se antrena la citit sau la scris, aprindea țigare de țigare...”

Apoi, Stănescu îl invita la Ionescu-Dobrogănuș acasă, care avea o grădiniță mare cu un tei falnic. Poetul primise o vîdăț bucurie. „Era cu totul altul Eminescu, în dimineața aceea, cînd a venit la mine cu Stănescu. De o vesellă exuberantă, aproape copilăroasă și foarte vorbăreț. Avea o ținută corectă și foarte îngrijită. Purta un costum gri deschis, cu cravată neagră și o pălărie moale de pîslă, puțin turtită în față...”

REGULAMENTUL CONCURSULUI DE POEZIE SI CRITICA LITERARA „PORN LUCEAFARUL”

EDITIA A VIII-A, BOTOSANI, Iunie 1988
● În cadrul complexului de manifestări prilejuate de Centenarul Mihai Eminescu, Comitetul de cultură și educație socialistă al Județului Botoșani în colaborare cu Uniunea Scriitorilor din R.S.R., cu sprijinul principalelor reviste literare din țară, organizează cea de-a VIII-a editie a Concursului de poezie și critică literară „PORN LUCEAFARUL”.

Adreștîndu-se tinerilor poezii și critici nedebutați încă în volum propriu, concursul își propune să contribuie la promovarea talentelor autentice, cu profunde implicații patriotice, și a interesului pentru investigarea exegetice a operei eminesciene.

Pentru selecția de poezie, participanții vor expedia cîte un grupaj alcătuit din minimum 10 poeme, dactilografiate în cinci exemplare. Pentru selecția de critică, se vor trimite 1-2 texte (avînd ca temă în discuție exclusiv creația eminesciană) a cîte 4-5 pagini dactilografiate la două rînduri. Poemele și textele vor fi semnate după sistemul de motto, urmînd a fi expediate pînă la 13 mai 1988 (data poștei) pe adresa: Centrul de îndrumare a creației populare și a mișcărilor artistice de masă Botoșani, B-dul Mihai Eminescu, nr. 81, cod. 6800. Informații suplimentare se pot obține la telefonul 985/15448.

În pragul grădiniței a rămas înmărmurit de frumusețea ei; iar sub tei, cu o vîdăț admirativă, exclamă: — „Asta da, zic și eu că-ți, cej de la goșea sînt niste strîpțiri”. Ne-am urcat apoi cu toții în cerdacul de la mijlocul teiului nostru... Eminescu ne-a destîlnicit, cu multă însușire, o dragoste nenorocită, iubita poetului era blîndă și sedea prin mahalaua Luncei. Era studentă la literă și o cunoșcuse cu vreo doi ani înainte, la un curs al lui Maloescu. Ea a fost aceea care i-a inspirat poezia „Pe lângă plopi fără soț”.

„Aproape de amurgul l-am îndemnat să se culce, membru al corespondenței Academiei Gheorghita Geană, pe mult l-a plăcut poetului priveleștea ce i-a defășurat înaintea ochilor... Privea cu neștie cu înserarea venea din zări ca să ne învăluie cu zăbrănicul ei. Atunci am coborît. Poetul era peste măsură de mulțumit, surzător și vesel”.

Valoarea volumului „Omagiul lui Eminescu” este încă un buchet de gînduri, idei și sentimente ce se așează alături de alte monumente ridicate de dragostea poporului nostru spre neuitarea și cinștirea lui Eminescu.

Radu Vaida

Un juriu alcătuit din critici literari, reprezentanți ai instituțiilor organizatoare și al revistelor elaboratoare va acorda premii în obiecte și diplome, „Caietele hotoșane” și publicațiile literare urmînd a fi țipări, în coloanele lor, textele premiate.

Laureații concursului vor fi înștiințați din vreme pentru a putea fi prezenți la Botoșani, a manifestării din cadrul „Zilelor Mihai Eminescu”.

„EMINESCU SI JUNIMEA”

● Muzeul Literaturii Române, în colaborare cu Uniunea Scriitorilor din R.S.R., a organizat, joi, 13 aprilie a.c., orele 17, în cadrul CENTENARULUI EMINESCU, Rotonda 13 cu tema: „Eminescu și rolul Junimii în dezvoltarea literaturii române din a doua jumătate a secolului al XIX-lea”.

Au participat: prof. univ. dr. Alexandru Bălaș, membru al corespondenței Academiei Gheorghita Geană și Rodica Florea, cercetători științifici la Institutul de istorie și teorie literară „G. Călinescu”, Corneliu Sturzu, redactor șef al revistei „Convorbiri literare” și Dimitrie Văntășanu, coordonatorul editiei naționale „Opere — M. Eminescu”.

Au fost audiate versuri în lectura lui George Calboreanu (înregistrare din fonoteca de aur a Muzeului Literaturii Române) și a actorului Adrian Pintea.

CRITICA

ÎNTRU SCRIERE ȘI ORALITATE



Sub titlul „Intre scriere și oralitate” Cătălina Velculescu abordează în studiile sale problema de interes major ale începuturilor literaturii române: coexistența pînă tîrziu în spațiul spiritual românesc a culturii orale cu cea scrisă (interacțiunea lor); efectul literar al fenomenului de întrepătrundere al culturii orale cu altele culturale; expansiunea barocului în mod de viață în universul românesc și ca modalitate de creație a unor opere din literatura creacă („Eroicocritul”) lui Corneanu și opera lui Heleid); relațiile culturale româno-franceze din perioada „Daciei literare”; specificul difuzării romanelor din faza ploniarului prin intermediul listelor de pnumeranti; lectura actuală a romanului „Ciocoi vechi și noi” etc.

Miza studiilor din prima parte a alegerii este de a concretiza relația labilă dintre elementele culturale și textele literare. Autoarea pleacă de la adevărul demonstrat de I.C. Chitima de călăuză de la creația literară și de la substanța dintr-o creație orală, albertati de grila canoanelor, dar subiațată tentativei narative, au adăugat istoricilor folclorice. Pentru a preveni un astfel de pericol, se pare, Neculce a întocmit celebra sa „O samă de cuvinte”.

Cercetînd textele istoriografice, C. Velculescu rezează „unități” ce poartă în sine posibilitatea unei existențe independente, viabile în sfera ansamblului literar nu prin realizare artistică, ci prin dubul interior care a dictat selectarea lor”. Concluzia în sine („Acesta ar trebui adunată într-o antologie și nuse în circulație ca stare S-ar vedea că distanța dintre ele și „O samă de cuvinte” nu este așa de mare cum s-a pretins pînă acum”), dacă se justifică precuata autoare după care acestea ar fi „literare nu prin realizare artistică”, nu se sustine, întrucît nu același lucru se poate spune despre legendele lui Neculce.

Impresionează în cartea Cătălinei Velculescu, pe lângă diversitatea problematicii propuse, bogăția informației bibliografice ce ține de o anumită viziune filologică.

Cu o constituție complexă, alegerea de studii a Cătălinei Velculescu se dovedește unitară în viziune, oferînd perspective de lectură incitante, bazate pe îmbinarea judecăților critice cu rigoriile filologiei ce știință.

Ștefan Găitănaru

*) Cătălina Velculescu: „Intre scriere și oralitate”, Editura „Minerva”, 1988.

FONDUL PRINCIPAL AL CULTURII ROMÂNE

O examinare atentă a contribuțiilor de istorie a culturii românești apărute în ultimul sfert de secol (epoca de excepționale izbînză peccuțuită de momentul cu bogat răsunet al Congresului al IX-lea al P.C.R.) evidențiază o remarcabilă concentrare de studii cu aspect și obiective de ordin sintetic, a căror însemnătate le proiectează cu adevărat în ceea ce se numește, de obicei, fondul principal al culturii române. Acestea se ordinesc, de fapt, în continuarea marilor sinteze anterioare, aparținînd unor eminenți savanți precum Nicolae Iorga, Vasile Pârvan, Gheorghe Băls, N. Ghika-Rudești, S. Mehedinți, Lucian Blaga, G. Călinescu, asigurînd în acest fel, nu numai o continuitate de preocupări și o demonstrație impresionantă a stăruinței în cadrul unor opțiuni legitime, ci și puterea nelimitată de a se exprima la înalt nivel axiologic și omul cultural român. Cercetări și sinteze apăsătoare, în anul ce au trecut de la Congresul al IX-lea, pînă azi, unor etnologi cum ar fi Tănăsescu Răduțeanu, Ovidiu Birlea, Adrian Fochi, Valer Bugură, unor istorici precum Con-

stanțin C. Giurescu, H. Daleașevici, David Pradan, unor istorici al artelor precum Vasile Drăguș, Corina Nicolae, Ana-Maria Mădăraș, Răvan Theodorovici, unor arhitecți cum sînt Constantin Jeja și Gr. Ionescu impune puncte de vedere noi și temele argumentabile ce configurează o perspectivă recurentă asupra valorilor românești, a locului pe care poporul român îl deține în istoria generală și culturală universală.

Sintem cu adevărat într-o epocă a marilor sinteze, realitate care ne întîmpină și în cercetarea literară și filologică unde călîm precum cele ale unor savanți de valoare a lui Edgar Papu, Anton Dimitriu, Daa Zamfirescu, I. C. Chitilă, Alexandru Datu, Paul Cornea se constituie drept adevărate momente în evoluția unor noi istoriografii literare ce se alcătuiesc, ca rezultate colective, acum.

În acest tablou un loc distinct va trebui acordat studiilor ce aparțin lui Constantin Ciopraga, George Munteanu și Eugen Todoran, căruia îi revine rolul de a defini fiele personalitatea literaturii române, fiele opera



Sculptură de Gabriela Monole Adoc

unor scriitorilor de tinută emblematică al literaturii române cum sînt Eminescu și Blaga; al acestor sinteze, ca și semnificațiilor culturale și morale pe care acestea le presupun, le dedicăm analizele ce urmează, o con-

tinuare, de fapt, a preocupărilor pe care „Lucaefărul” le evidențiază în direcția valorificării spiritului românesc în cercetarea literaturii române, redescoperirii excepționalelor ei virtuți prezente.

Poeme de LUCIA NEGOIȚĂ



În Muzeul Naturii

Veți găsi, veți găsi locul anume în Muzeul Naturii, la Ipotești unde apă și aer, foc și pămînt cîntă într-Unul văzută nevăzută

Tot ce fost-o privit în bucurie sau în durere, în curgere blîndă și în vorbă...

În graiul visat al pădurii văratece cînd lacul vede cu nulei,

Toate-ntr-o clipă îți vor răspunde frunze și drumuri, izvoare și pășuni la Ipotești, în Muzeul Naturii vei găsi, vei găsi darul anume.

Cit talgerelor lumii

Îmbrăcate stau dezlurite în sfîntă cămășă a liniștii pacea veșni fără egal, pacea fără memorie a femeii care-a născut numind bucuria fîntîni, floarea trecută în floarea ce va veni cit talgerelor lumii îngăduie balanța.

Și de va fi să le-auzi țipete noi să încerci doar gramatica singelui nu va trăda armonia cristelului.

În liniștea Mării

De la abirja de la izvorul răsuri în lumină spre Riu și spre Fluviu spre Mare apoi, pînă la mult năzultul Okeanos.

Dinspre lutul necuvîntării prin apa lumii, spre forma creată viață purtînd... Vechia nume-s amuțită de cîntec izvoare și ruri și fluvii cuprînse-n liniștea Mării.

Singele tuturor plusează-n adîncuri fără oprire de la izvor, spre Riu și spre Fluviu spre Mare, pînă la mult năzultul Okeanos.

Către izvoare

Ce drum al cărării știu, călătorule, tu prin frunzișul care cîntă dîintr-un vechi palimpsest?

— Către izvoare unde lutul frîmțit n-are sfîrșit...

Sînt urme de cerbi prelînce din rîmle cerului și păsări saltare vor să-ți cânte-n lafă Sînt oji singurii și mestecenii semn că în gîndă trecut-au mistreți,

— Eu merg înapoi, spre izvoare, prin păduri de ivariu acolo-n lumină...

Patria cosmică

Pe corpana de Unul o Poeziei pe cununa de spini, Lucaefăr de seară, stau serice: un cer de păduri, apoi cerul de apă, și-n centru rotunda însulă, un sacu amblic, și cîmășul și gură deschisă, murte-nunduridu-și povora...

Numele ei

O, liniștea de după naștere cînd oasele mai se-mpreună și roua pe soarebe-n cristalele-i pure și totuși rouă nu ești cit ești am

O, liniștea năfulului închinid în emurg toina cuprînsă în număr și vinul norilor vindecător

O, liniștea asurzitoare o blîndă armonii în cub înstelat așteptînd Numele ei este Poezie

Ea îți trimite pasărea te cheamă spunîndu-și propriul nume la care umit fără vîrstă fără teamă și vină răspunzi.

„Personalitatea literaturii române”

Conceptul de personalitate a intrat în uz îndehat pentru a defini individualitatea umană pleistocenă. Găsim vedea în personalitate „hinsele suprenu” Se gte, Goethe a fost un spirit „solar” de echilibru clasic. Dîintr-o familie de spirite asemănătoare face parte și Constantin Ciopraga, fascinat al însuși de ideea de personalitate.

De astă dată însă asistăm la un transfer de la „particular” la „general” conceptul fiind extins la un fenomen cultural de largă amplitudine — literatura română. Pe bună dreptate se-ntrăie criticul și istoricul leșean: „De ce noțiunea de personalitate să fie raportată numai la indivizi luși în parte, nu și la literatura, în totalitate (Personalitatea literaturii române, Ed. Junimea, 1973, p. 8). De la bun început trebuie să precizăm că lucrarea din 1973 a lui Constantin Ciopraga constituie contribuția cea mai de seamă a autorului la cristalizarea spiritului critic românesc modern, prelungea a unei tradiții ilustre (Eminescu, T. Maioreșcu, Iurilăeanu, E. Lovinescu, C. Rădulescu-Motru, Mircea Eliade, Blaga etc.), întreruptă, din păcate după război, timp de vreo două decenii. Este drept, Const. Ciopraga nu este creator de doctrină, nu întemeiază, să zicem, o ontologie a culturii ca L. Blaga sau o ontologie a literaturii colective precum Edgar Papu, domnia sa propunîdu-și a realiza o sinteză a gândirii românești privind la specificitatea fenomenului literar autohton, ceea ce nu-l puțin lucru. Și o face într-o perspectivă personală care, iată, în prag de an 1980, nu și-a pierdut deloc interesul, dimpotrivă, înclinînd a crede că ideile acestuia sînt încă în viață, în „creșterea” și completarea cînd, în realitate, ele pu-neau o problemă capitală a istoriei literare românești și a culturii noastre, în genere. Const. Ciopraga se-ntrăie la genul nostru tutelar, Eminescu, din gîndirea căruia reține drept motto al cărții un text devenit călăuză în propriul demers: „Nici o literatură puternică, sîntătoare, capabilă să determine spiritul unui popor, nu poate exista decît determinată ea însăși, la rîndul ei, de spiritul aceluia popor, întemeiată pe baza largă a genului național... Fără îndoială, există talente individuale, dar ele trebuie să intre cu rădăcinile în pămînt, în modul de a fi al poporului lor, pentru a produce ceva permanent”. Prin repetare dogmatică, ideea eminesciană sună în urechile unora a gol. O spunem deoarece, în practica istoriei și criticii literare, s-a impus un răsălmăcîț spirit „lovinescian” menit să impună modelul de la „forma la fond”, care a îngădui să se judece înaintea ei fiind veșnic preocupată și grăbiți să se „sincronizeze” cu alții, colorîndu-și, ce-l drept, înfăptuirile cu ceva specific național. Paradoxal, modelul sincronizării cu „centrul” a dus la desincronizare, la periferizare nu numai economică. Din felierea există legi ale istoriei care se-apăsă răsunet de suprafață. Ralea intenționa să se desăvîșească o ontologie a obiectului literar. Aceasta ar putea explica foarte bine de ce în a doua jumătate a veacului al XIX-lea s-a ivit o extraordinară cultură critică românească, răspuns la întrebarea economică. Iile Bădescu a demonstrat principiul sincronizării nu poate fi, nici într-un caz, lege a evoluției culturilor, ci doar un fenomen secundar, cu consecințe benefice — va observa Eminescu —, doar în contextul unor „influențe pacinice”. Și dacă mimetismul ispitite nivelul medicilor cu culturii, scriitorii de genul n-au fost niciodată complexați de „superioritatea” altora. Mircea Eliade a spus demult că problema „întîzierii” noastre, coroborată cu obligația sincronizării, a rămas absolut străină marilor scriitori — Hasecu, Eminescu, Creangă, Caragiale, Rebreanu, Sadoveanu etc. La aceeași concluzie ajunge și Const. Ciopraga: „Sadoveanu, Arghezi, Blaga au înțeles mult pentru cunoașterea noastră în universalitate, decît cîteva zeci de scriitori preocupați în exclusivitate de aplicarea unui limbaj estetic „universal” (p. 10). Deși fenomen periferic, mimetismul poate crea o atmosferă care să se cristalizaze doctrină, la nivelul criticilor și istoricilor literari. De aici tendința unor istorici literari românești de a subordona literatura noastră marilor mișcări culturale europene, regîndu-se la comparatismul sursoologic. Referențialul acestui tip de critică este inevitabil exterior, reflex al modelului cultural de la „forma la fond”. Fenomenul o autentică încadrare a literaturii noastre în patrimoniul universal, avem însă nevoie de istorii și studii literare al căror prin referențiale să fie istoric, singurul capabil să explice dialectic și istoric de ce literatura română este mai întîi românească și apoi europeană. Pentru aceasta, e necesar un comparatism militant (v. Adrian Marino), de diferențiere în marea unitate a spiritualității universale.

Meritul cărții lui Const. Ciopraga e că propune tocmai un comparatism al diferențierii, deci baza teoretică și ilustrativă își așteaptă încă marile realizări, de pe poziția timpului nostru. În definitiv, Const. Ciopraga îl continuă pe E. Lovinescu, accentuînd însă nu pe momentul sincronizării, ci pe al diferențierii. Asadar, criticul simte că sincronismul n-are valoare unei legi devalutive (ca să ne exprimăm în termenii lui Camil Petrescu din Declina substației), ci evolutive, în sensul devenirii întru devenire, nu al devenirii spirituale (v. C. Noica). Pasul următor îl vor face Edgar Papu și Iile Bădescu, ultimul reîndu-a da temei filosofice unei probleme acute de ontologie a culturii, fiindcă a avut necruț de a înțelege întîi, după impașul proleptic, profunzimea gîndirii politice și etnologice eminesciene. În rest, există în cartea lui Const. Ciopraga aproape toate elementele unei schimbări de paradigmă. Domnia sa surprinde dialectica micro- și macrostructurilor într-un înțeles căruia-l aproprie de Adrian Marino și avîndu-gi termenii la noi, în Eminescu și în structuralismul genetic al lui D. Corcosescu, apoi vorbește de constante și variabile care duc la ideea de permanență internă pe care le și inventariază tematist; amintește de un genul loci, dar se ferește a-l privi ca pe un „element

irational, metafizic” (Blaga), ci ca pe o „sinteză a factorilor psihofizici definiți o realitate în mers” (pp. 15—16 etc. (în trecut, fie zis, fie trecut deșul de ușor, totuși, peșo ontologia lui Blaga și). Cu astfel de premise (pe care nu ne-am propus să le epuizăm), criticul leșean achiziționează perspectiva unei reevaluări a fenomenului literar românesc. Doar cîteva exemple, în limita spațiului: I. Neculce, cu interesul său pentru folclor, se-ncadrează perfect spiritului timpului său. Legende din O saună de evitate, consemnate înainte de 1745, preced cu 20 de ani culegerea englezului Thomas Percy și cu mai multe decenii primele colecții germane (Herder, Arnim, Brentano etc.). Mai funcționează, în această situație, „legea” sincronismului? Interesant, apoi, ni s-a părut explicația interesului pentru elasiem între 1780—1840: nu din mimetism, ci fiindcă scriitorii „au avut... revelații legăturilor (intertextuale) cu propriul lor trecut” (p. 27). Redăm în extenso aceste observații: „Este aproape imposibil să numești un scriitor român în întregime clasic sau fundamental romantic, caracteristic la cel mai puțin fiind proces de complementaritate și sinteză. Se vede de aici că nu există un clasicism și un romanticism: există elasieme și romanticism, în funcție de fondul istoric și social, de spiritualitatea specifică diverselor popoare. Nu putem discuta despre un clasicism sau romanticism românesc ca despre niște curente, dar le putem considera drept ceea ce sînt: niște aspecte (tipologice, moduri existențiale într-o relativă independență (dar neexcludînd similitudinile) față de manifestările de acest gen din alte părți. (Ar fi interesant, de comparat poziția cu a lui Edgar Papu! n.m.) Reconoscîndu-ne, asadar, o matrice stilistică proprie, trebuie să vedem în ele, într-o dialectică social-psihologică proprie istoriei și spațiului nostru, moduri ale spiritualității românești. Nu prin ceea ce se am preluat, ca orînd al popor, de la clasiel Hebel și sau de la romantic, ne putem verifica profilul; ne putem însă afirma prin fondul autohton, acela care a asimilat și transformat împrumuturile, făcînd să rămînem, dincolo de evoluțiile necesare, noi înșine” (p. 26).

Cum se vede, ne aflăm la limita unui lovinescianism la rebours, de unde începem paradigma „de la fond la formă”, reînstituînd evoluția organicistă în istoria culturii noastre. Prin aceasta, conceptul de personalitate al literaturii își devaluie vitalitatea și-l plasează pe Const. Ciopraga în plină actualitate.

Theodor Codreanu

„Cheia filosofică”

masivă și temeinică, cărțile profesorului Eugen Todoran ocupă un raft de birou, există legi ale istoriei care se-apăsă răsunet de suprafață. Ralea intenționa să se desăvîșească o ontologie a obiectului literar. Aceasta ar putea explica foarte bine de ce în a doua jumătate a veacului al XIX-lea s-a ivit o extraordinară cultură critică românească, răspuns la întrebarea economică. Iile Bădescu a demonstrat principiul sincronizării nu poate fi, nici într-un caz, lege a evoluției culturilor, ci doar un fenomen secundar, cu consecințe benefice — va observa Eminescu —, doar în contextul unor „influențe pacinice”. Și dacă mimetismul ispitite nivelul medicilor cu culturii, scriitorii de genul n-au fost niciodată complexați de „superioritatea” altora. Mircea Eliade a spus demult că problema „întîzierii” noastre, coroborată cu obligația sincronizării, a rămas absolut străină marilor scriitori — Hasecu, Eminescu, Creangă, Caragiale, Rebreanu, Sadoveanu etc. La aceeași concluzie ajunge și Const. Ciopraga: „Sadoveanu, Arghezi, Blaga au înțeles mult pentru cunoașterea noastră în universalitate, decît cîteva zeci de scriitori preocupați în exclusivitate de aplicarea unui limbaj estetic „universal” (p. 10). Deși fenomen periferic, mimetismul poate crea o atmosferă care să se cristalizaze doctrină, la nivelul criticilor și istoricilor literari. De aici tendința unor istorici literari românești de a subordona literatura noastră marilor mișcări culturale europene, regîndu-se la comparatismul sursoologic. Referențialul acestui tip de critică este inevitabil exterior, reflex al modelului cultural de la „forma la fond”. Fenomenul o autentică încadrare a literaturii noastre în patrimoniul universal, avem însă nevoie de istorii și studii literare al căror prin referențiale să fie istoric, singurul capabil să explice dialectic și istoric de ce literatura română este mai întîi românească și apoi europeană. Pentru aceasta, e necesar un comparatism militant (v. Adrian Marino), de diferențiere în marea unitate a spiritualității universale.

Meritul cărții lui Const. Ciopraga e că propune tocmai un comparatism al diferențierii, deci baza teoretică și ilustrativă își așteaptă încă marile realizări, de pe poziția timpului nostru. În definitiv, Const. Ciopraga îl continuă pe E. Lovinescu, accentuînd însă nu pe momentul sincronizării, ci pe al diferențierii. Asadar, criticul simte că sincronismul n-are valoare unei legi devalutive (ca să ne exprimăm în termenii lui Camil Petrescu din Declina substației), ci evolutive, în sensul devenirii întru devenire, nu al devenirii spirituale (v. C. Noica). Pasul următor îl vor face Edgar Papu și Iile Bădescu, ultimul reîndu-a da temei filosofice unei probleme acute de ontologie a culturii, fiindcă a avut necruț de a înțelege întîi, după impașul proleptic, profunzimea gîndirii politice și etnologice eminesciene. În rest, există în cartea lui Const. Ciopraga aproape toate elementele unei schimbări de paradigmă. Domnia sa surprinde dialectica micro- și macrostructurilor într-un înțeles căruia-l aproprie de Adrian Marino și avîndu-gi termenii la noi, în Eminescu și în structuralismul genetic al lui D. Corcosescu, apoi vorbește de constante și variabile care duc la ideea de permanență internă pe care le și inventariază tematist; amintește de un genul loci, dar se ferește a-l privi ca pe un „element

proiect de largă respirație sondînd planul conștientelor, vehiculînd o structură unificatoare: mitul.

Se știe, ideea unității operei lui Blaga a făcut carieră. Dar impulsul fragmentarist (trasînd grație și dintr-o viziune filosofică) a fost, din păcate, suveran, reușind (în cazul cel mai fericit) doar a însuma părțile. Or, punînd textul blagian sub semnul mitului (și teatral blagian sub semnul tragicului, operînd distincția fundamentală dintre tragic și tragedie), Eugen Todoran notează că viziunea blagiană (independent de natura limbajului, în care se exprimă) rămîne identică șies. Examînat din interior, dezvoltîndu-și dinamica gîndirii poetice, opera lui Blaga este, spuneam, o vechi pastune a exegetului, erupții sporadice datînd încă de pe vremea eferescențului cerc literar sibian. Sunt, asadar, „idei de-o viață”, ordonîndu-se acum efectul poetic, extîndu-se promisiua trilogie; vom avea în final șase volume, de o impresionantă „schelărie conceptuală”, dezvoltînd un text arid (să recunoaștem), în care opintele lectorului, tîndu-și drum prin hîțșul bibliografic nu sînt de ignoranți; ca și impresionanta floră exegetică pe care opera blagiană a creat-o în timp. Situația fenomenologică a speciei mitul poetic și cel filosofic mitul dramatic joacă un rol mediat în această exegeză: metafizica tragicului e prinsă într-un tot (de la motiv spre temă), descoperindu-și sensurile filosofice.

Monumentala sinteză critică semnată de Eugen Todoran propune, cum s-a zis, o strategie combinată. Ea impune prin coerența demonstrației, E drept, nu rezultă de aici un alt Blaga sau, pur și simplu, „un Blaga” ci Blaga însuși; ceea ce a și intenționat, de altfel, Eugen Todoran. Volumele și-au lîmpezit intențiile, s-au rafinat metodologic, vădesc grila nuanțelor: de aici ramificația textului, desele reluări (din perspective diferite) interferînd nucleele tematice și adîncu-și și cel filosofic mitul dramatic joacă un rol mediat în această exegeză: metafizica tragicului e prinsă într-un tot (de la motiv spre temă), descoperindu-și sensurile filosofice.

Adrian Dinu Rachieru

sintetice — lăsînd impresia unui magister dixit — deci cu toată structurarea sa monolitică, această interpretare este deschisă, nu închisă, cultivă dialogul, nu monologul, tensiunea alternativelor comprehensive, nu platitudinea certitudinii ultime a unui punct de vedere. George Munteanu este mereu conștient că orice apropiere a operei eminesciene este doar un ocupaj operat cu anumite instrumente metodologice, dîintr-un anumit unghi și pînă la anumite straturi de adîncime. Ca atare, vezi în Eminescu ceea ce ești pregătit să vezi, ceea ce îți permite metoda. O interpretare este, deci, un construct teoretic prin care se restituie, sub formă de model invariant și cîmpul de forțe simbolice ale operei în discuție. Și, deși în raport cu produsele artistice modelul interpretativ se prezintă totdeauna ca o „trădare necesară”, plauzibilitatea sa crește pe măsură ce, din chiar punctul de pornire, se renunță la pre-concepții și postulate sufletiste de greu de stăpînit. Receptivitatea critică trebuie să fie mereu supusă la operă, adecvată la sensurile explicite și latente ale acesteia, astfel încît așteptările psihologice să poată fi controlate critic. Această luciditate — prin care virtuțile și carentele strategiilor interpretative pot fi recunoscute încă de la început — întîrîne o veră polemică aparte: susculență și cu o născădănie tăioasă — cînd dă sentințe în fața reveriei speculative sau patosului lingvistic al unor „eminescologi” — sau doctă și cu îndrăzneală precăută — atunci cînd se delimitază (fără a le exclude) de perspective serioase asupra operei eminesciene. Dar, probabil, alături de un simț critic treaz, există în scrierile lui George Munteanu un viguros bun simț care nu se lasă ademinit de frumusețea ipotezelor incontrollabile, nici de moda metodelor infailibile. Pentru a înlătura intervenția metafizică a supzilor afective și sau a rigori artificială din metodologie — care pot — de aceea, să învețe sensuri, nu să le descopere —, aștfur se mulțumeste să expliceze trei tipuri de lectură (textuală, contextuală, subtextuală) ca invariabil ai oricărei interpretări; în fond, este un gest binevenit de evitare a capcanelor metodologice, și de circumscriere a unui cadru hermeneutic înăuntrul căruia pot conviețui și pot fi puse la lucru cele mai felurite metode, fără ca ele să albe inițiativa, ci, dimpotrivă, fiind utilizate ca mijloace pentru luarea în posesie a sensurilor operei. Creația eminesciană este tratată ca depozitară de sensuri multiple din care trebuie să iutată spre a se ivi — nicicum ca pretext pentru producerea de sensuri și în prin actual critic. De aceea, întreaga lucrare nu este altceva decît o „mosire” (în accepțiune sacratică) a textului eminescian, George Munteanu nu bruschează traducea simbolică a operei, ci e actualizat și alăuzat cu ajutorul ipotezelor și/sau sugestii ce aparțin chiar acestei opere; el minulește dezvoltat afirmații și traiectorii semantice intrinseci spiritului eminescian, verificîndu-le consistența la scara întregii opere antume, postume, poetice și gazetărești. Astfel, analiza structurilor fundamentale sensibile, inteligibile, imaginabile urmează îndeaproape teze formulate expres de Eminescu însuși, în accepțiuni ce mărturisesc depășirea teoriei facultăților din filosofia tradițională, asimilarea creației a lui Kant, fiind în consonanță cu soluțiile propuse astăzi de hermeneutica fenomenologică. Numai drept vorbind, din punct de vedere al creației și recepției artistice în esteticile actuale de tip fenomenologic. Iată doar o ipostază a intuiției celui care „Dîintr-o zi culeg atita, parc-aș fi trăit o mie”: „Mă opun ideii kantiene că prin simțuri nu poți cuprea nimic; ci dimpotrivă ești stîmpeză de gândire filosofică”. Numai drept vorbind, mama imaginilor, fantazia, mie-mi pare a fi o condițiune esențială a poeziei, — pe cînd reflecțiunea nu e decît scheletul care-n opere de arte nici nu se vede” (George Munteanu, p. 143). Din acest unghi, straturile creației eminesciene își descoperă codurile simestice, tipurile de tensiune spirituală a sensibilității, reflexivitatea interogativă prin care este anulat sentimentalismul, puterea instituțională a imaginativității, transfigurarea afectivă a sensurilor în structura intimă a plămîmurii artistice. „Deschiderea „uimii” către lume, asadar, dispoziție necesară pentru „cîntec” și „dor”, iată coordonatele structurale genuine ale sensibilității eminesciene, numite cu indicibilă melancolie retrospectivă de către poetul însuși. Semnul distinctiv al „structurii sensibilității” lui Eminescu, în starea ei predecescentă, e afirmatia necesară a existenței într-o atmosferă, ca și paradisiacă, totuși nu fără bănuiala unor dispoziții problematizatoare, a necazului inocent de la exerciția „degeaha”, a „dorului” care dintotdeauna întreții acest pămînt a tîns să restituie armonia dată a lumii de pe o temelie specific umană” (p. 166).

Punctul central al contribuției lui George Munteanu îl prezintă reinterpretarea universului eminescian care nu mai este „în semicer” (G. Călinescu), ci mult mai complex și de emanație modernă. Cheia ipotezei reconstituive se găsește tot în opera eminesciană; dacă „Maareta însăși e-o părere / Și un vîntieric de vînt”, mai mult: „laboratorul unei vieți eterne”, și „Cum în fire-s numai margini, e în om nemărginit”, este binevenită și fertilită ipoteza lui George Munteanu privitoare la antropia ontic-antropologic. Consecințele sînt mari: poate fi dezvoltată o lucrătoare tematică interogativă și problematizator specific eminescian, neomul Lucaefărul se pretează și la o interpretare gnomică, este anulată falsă dispută cu privire la pesimismul sau optimismul lui Eminescu ș.a. Este vorba, în fond, de un mod românesc de vibrație în fața lumii și a precarității existențiale a existenței într-o atmosferă, ca și paradisiacă, totuși nu fără bănuiala unor dispoziții problematizatoare, a necazului inocent de la exerciția „degeaha”, a „dorului” care dintotdeauna întreții acest pămînt a tîns să restituie armonia dată a lumii de pe o temelie specific umană” (p. 166).

Punctul central al contribuției lui George Munteanu îl prezintă reinterpretarea universului eminescian care nu mai este „în semicer” (G. Călinescu), ci mult mai complex și de emanație modernă. Cheia ipotezei reconstituive se găsește tot în opera eminesciană; dacă „Maareta însăși e-o părere / Și un vîntieric de vînt”, mai mult: „laboratorul unei vieți eterne”, și „Cum în fire-s numai margini, e în om nemărginit”, este binevenită și fertilită ipoteza lui George Munteanu privitoare la antropia ontic-antropologic. Consecințele sînt mari: poate fi dezvoltată o lucrătoare tematică interogativă și problematizator specific eminescian, neomul Lucaefărul se pretează și la o interpretare gnomică, este anulată falsă dispută cu privire la pesimismul sau optimismul lui Eminescu ș.a. Este vorba, în fond, de un mod românesc de vibrație în fața lumii și a precarității existențiale a existenței într-o atmosferă, ca și paradisiacă, totuși nu fără bănuiala unor dispoziții problematizatoare, a necazului inocent de la exerciția „degeaha”, a „dorului” care dintotdeauna întreții acest pămînt a tîns să restituie armonia dată a lumii de pe o temelie specific umană” (p. 166).

George Munteanu este, prin chiar numai lucrările apărute înăuntru, un punct de maxim interes în studiul actual al eminescologiei.

Vasile Macovicu

corneliu zeana



Vise de zi

Din raze de soare-mpletite cu spicete coapte,
Un nimb ondulant de vibrații, lumini în
Sint vise de zi, mai frumoase decit vise
de noapte,
Cind ochiul se-mbată, iar inima bate nebună.

Cind ochiul se-mbată, iar inima bate nebună,
Sint vise de zi, mai frumoase decit vise
de noapte,
Un nimb ondulant de vibrații, lumini în
cunună,
Din raze de soare-mpletite cu spicete coapte.

Un nimb ondulant de vibrații, lumini în
cunună,
Din raze de soare-mpletite cu spicete coapte,
Cind ochiul se-mbată, iar inima bate nebună,
Sint vise de zi mai frumoase decit vise
de noapte,

Sint vise de zi mai frumoase decit vise
de noapte,
Cind ochiul se-mbată iar inima bate
nebună,
Din raze de soare-mpletite cu spicete coapte,
Un nimb ondulant de vibrații, lumini în
cunună.

Cuvintul

Sint glasuri lirice poezii
Față cu nepăsător-striviloarele,
Alți ghiciti, cime,
Senile, sau oțelul lomei
Și totuși, lumea
Numai din plămăuirii sa naște
Pururi.

Luna a răsărit tîrziu

Deaparte sint, sau totul e departe ?
Aproape poate nici măcar există,
Aproape e derul...
In noaptea și-n vîntul vîntu
Dar ceasul argintului n-a sosit încă.
Din inimă-n inimă stele scipind
Fierbinte lumina lăuntru-mi
Și-azi de-alături proșpeții nașterului
Zăpada pașilor fulgului plutește încă.
Sub gene țoana fulgului tapite
Pe gene țoana fulgului tapite

Spre poezie

Se pare c-am orbit cîndva,
Demult,
Nu văd în sine lumea și mi-a nchipuit
Înaintînd și pipîndu-i chipu-i,
Demult,
Străbat basorul poezii-mi șovăielnici
Pe cînd în juru-mi falăuie glasuri,
Verzi, roșii, aurii sau mov-albastre
Venite din pămînt sau dinșpe astie,
Voci mult familiare n departe
Pe cîl de străni cînd le-aud de aproape
Silabele distincte, clare, limpezii,
Din vorbele lucioase sau fierbinți,
Năstrușnice, nebune sau cuminți,
Cu înțelesuri care-azi imi scapă,
Înmănușchiate-n propoziții, înve,
Alcătuiri ce se refuză artei, fie minții
Și-n care-abia cite-n cuvint
Răsi ici-colo
Își răspîndesc-n jur fecundul, fumul,
Precum o floare, clopotind, parfumul.



Nicolae Gedonschi : „Ceramică”



Corina Belu Anghelut : „Brigadiari”

iuliana paloda-popescu

Patria

Să ai patrie cu tîna mareu
și să știi că e-al tău
și să-l operi,

și să știi că e-al tău
și să-l operi -

tot
sentimentul
de Patrie !

Un anotimp — Eminescu

Este Primăvară ! Arborii sint de vis !
Este Primăvară ! Semiramidela de lumină
vestesc rod ! Vestesc ploii ! Vestesc pășorii !
Este Primăvară ! Și noi trecem pe sub arborii
de vis - mă aștepti să-ți aleg umela ;
să le-nlănuți cu ochii ; treci pe sub
arborii de vis, atîngi tîcerile din cuvintul
strălucimind, - în care eu mă arii !..

Ce păcat să nu mă rostești !..

Ce neam și tînică lumină în arborii de vis
cînd în tăcere tu și eu ne-am născut,
iar eu - mă preschimb în spați strălucitor
cu albi trandafiri cîmățoși și tandri,
așteptînd să-ți ating numele cu iubire !..

Plop neliniștit

Singur, în singurătate, singur
Îți rotești frunzele, sevele



Singur, în singurătate, singur -

Sorbi vîzduhul cu argintul frunzel
cu neliniștea și cu lacrima,

Print-al-Mării Tristeți ! -

Nu mă cunoști, nu imi știi numele.

Eu te rostesc mereu, te adorm,

Eu te rostesc mereu, ești născutur

Cînd ai te rostesc și îți murmur

Numele, numele (numele tău), -

Print vîzduhul înmugurînd cu dragoste !

Umbră a mea

Da ce fugi, umbră a mea ?
Totu-mi trupu de lac
și plute care-m-au stîni !
Iată-mi, umbră a mea,
ochii închis peste singe ! -
Amurgul, cu un bivul ucis
Iată ! cum se abate,
umbră a mea !
Și țoapa-mi,
vesigărit înecînd peste moarte,
Iată somnul ei,
umbră a mea !

- Ce-l cu asta ? a întrebat Mike.
- Vrea să plece, a explicat Florentina. La
Refugiul.
- Acum l-a apucat, a zis Mike. Așteaptă și
tu pînă mine.
- Nu aștept pînă mine.
- De ce ?
- Era grăbit, și nici măcar nu încerca să as-
cundă cit de grăbit era ; și asta mă făcea să
mă simt și mai inutil.
- Pentru că, am spus.
- S-a întîmplat ceva, a zis Mike. Înțelege
și tu.
- Are dreptate, a spus Florentina, și înțel nici
nu mi-am dat seama cine avea dreptate, după
părerea ei.
- Intodeauna îl dai dreptate, s-a strîmbat
Mike.
- Numai atunci cînd are, a zîmbit Florentina.
De data asta are.
- Bine, a spus Mike. S-a pierdut un om. Acum
două zile. Un tip bolnav, venit la tratament, la
Durra. Îi plăcea să se plimbe și stînea tot-
deauna țirul la sanatoriu, și de două zile n-a
mai ajuns deloc. Și trebuie să fi cauze cîteva, și
acolo n-are cine să-l caute ; n-au Salvamont,
n-au trasee turistice, n-au eșene, n-au pîrți de
schii. De fapt nu au nimic. E numai un sanato-
riul pentru bolnavi.
- De asta ai tu draci ?
- Draci am pentru că nu pot pleca cu al mei,
a explicat Mike Sîrbu, și în timpul asta își an-
lea dulapul în rucsacul special, tip Reinhold
Messner. Rucsacul acela imens, care oricînd de
mare era și de plin, nici nu îl simțea în spate.
Cu rucsacul din astăzi se urcă pe Himalaia, și
pe urmă lumea se miră cum ai reușit să alungi
în vîrf cu un rucsac atît de mare. Nu pot pleca
cu o echipă, a spus. Pentru că așa cum e organi-
zat Salvamontul...
- Eu n-am înțeles niciodată foarte bine cum
funcționează.
- Cred că nimeni nu înțelege, a spus Mike.
Toate chestiile superbe, sacrificiul și involu-
rile de serviciu sint valabile și legale numai în
zona noastră de responsabilitate.
- Acolo nu e zona voastră de responsabi-
litate ?
- Nu.
- Eu credeam că răspundei pentru tot ce
se întîmpla pe munte, indiferent de zonă.



Natalia Tolan : „Fiori în ghiocci”

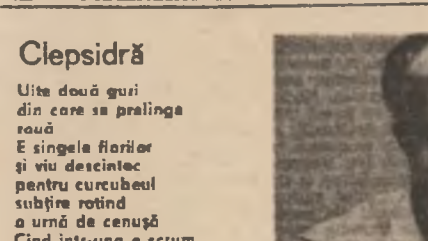
- Nu fii prost, a spus Mike. Nu la patru sute
de km.
- Bine, am spus, dar dacă ești chemat...
- Păi, mă duc, a ridicat Sîrbu din umăr.
- Și cu zona de responsabilitate cum rămîne ?
- Îl las pe Dan să aibă grijă de zona de re-
sponsabilitate.
- Și ce poți face singur acolo ? la Dorca
aceea ?
- Nu sint singur, a spus Mike. Îl las pe Bari.
Mai vine Babette-Nebuna cu doctorul Me-
hedini.
- El nu se sacrifică într-o singură zonă ?
- Doctorul e în concediu, a explicat Mike. Îi
e indiferent în ce zonă se sacrifică.
- Uite, am zis, și eu sint în concediu, și mă
dore în cel de toate zonele voastre.
- Mike s-a oprit din îndesat în rucsacul Messner
și s-a uitat la mine.
- Asta ce vrea să însemne ?
- Trebuia să fii foarte atent, pentru că nicio-
dată n-am știut sigur cum lucrează capul lui
Mike cînd era vorba de munte și de Salvamont,
și cum vedea el treburile astea, și cînd auzea
să spună ceva nu mai revenea, chiar dacă pe
urmă îi pînea rău și se fi vrut de fapt ca lu-
curile să fie alfel decît te arătau chiar el.
Asta credea Sîrbu că înseamnă să fii bărbat, să
lași lucrurile cum le-ai spus prima dată, și de
asta cred că viața lui curgea totuși mult mai
alfel decît a mea ; pentru că eu știam că de
sfîșietor de bărbat trebuia să fii exact ca să
spui unora cu totul altceva decît ai spus prima
dată. Am dat din umeri a reînnoțire.
- Asta vrea să însemne că vin și eu cu voi,
am zis.

Era totuși foarte complicat, pentru că trebuia
să plecăm chiar atunci, venea un microbuz după
noi, și toate lucrurile mele erau sus, la Refugiul,
dar Florentina a scos o parte din ei înghesuse
Mike în rucsacul Messner, a băgat în rucsacul
ei cămășile curate și tricourile, și chiar și a
spus : astea sînt pentru pilot. A pus deasupra
un pulover gros, și chiar nu mai era nevoie de
nimic.
- Schiurile, am spus.
- Schiurile erau sus, și căpării erau sus, în casă
erau doar schiurile Adel, mult prea scurte și
cu legături fixe.
- La ce dracu îți trebuie schiuri ? a întrebat
Mike.
- Pentru că am venit să schiez, am spus. Sint
în vacanță.
- Dacă ești în vacanță, rămîi aici, a spus Mike
și nu glumea. Acolo unde mergem n-o să fie
deloc vacanță.
- Bine, am spus. M-am obișnuit de mult.

- Cu ne te-ai obișnuit de mult ? a întrebat
Florentina.
- Cu vacanțele astea, care de fapt nu mai
sînt vacanțe.
- Acolo unde ne ducem nu sint nici pîrți
de schii, a spus Mike.
- Nu te poate, am spus. E la munte, și e ză-
padă, și la munte, iarna se schiază.
- Nu întodeauna. E un loc cu multă oameni
bolnavi. Care nici măcar n-au voie să se gin-
dească la schii.
- Lasă-l să-și la schiurile, a zis Florentina.
- Nu-are unde schia, a repetat Mike.
- Tocmai de aia.
- Cum ești, lasă-l să-și ia ? am spus. Sint
un om liber.
- Dacă vii cu mine, nu mai ești liber, a spus
Mike.
- Uite așa era să nu mai plec. M-am uitat la
Mike și am văzut noaptea acelea lungi de cău-
tare, trupul înerte legat cu corzi reșii în saci
de dormit și cărate cu sania Akia peste stînci
înghetate.
- Bine, am spus. Poate găsim totuși o pîrte
mică, de care să nu ste foarte multă lume.
- N-au nici pîrți mici, a spus Mike. N-au
nici un fel de pîrți. Au numai oameni bolnavi,
și unul din oameni lăsta s-a pierdut în zăpadă,
și noi mergem acolo să-l căutăm.
- Dumnezeu, a făcut Florentina. A luat te-
lefonul, l-a sunat pe Decibel și l-a spus să
aducă schiurile și căpării Cameliei.
- Nu încapsă pilotul în căpării Cameliei, a
spus Mike.
- Cit ai la gheata, pilot ? a întrebat Floren-
tina.
- Aveam aproape el.
- Încapsă, a spus Florentina. Camelie are 38
o să la schiurile și căpării pilotului în care o
să bage două perechi de șosete, și pilotul o să
schieze fără șosete, asta-i tot.
- Uite ne-am dus în magazin, și am ales
cîștie, lanterna, colțari, am luat cîte doi saci
de dormit pentru fiecare, și rachete de semna-
lizare și cutii din carton învelite în pergament
în care erau pesmeți vitaminizati iari, cu gust
de prăjitură tăvălită prin sos de carne. Am luat
și trei sticle din acelea brune, cu etichete aurii,
și am spus : sint prea puține. Cînd a venit De-
cibel cu Babette-Nebuna și cu schiurile Came-
liei în spate, toate astea erau cărate în asce-
toam numai microbuzul. L-am ascos pe Bari din
păduc și ne-am uitat cum o mironese pe Babete,
pe urmă l-a dus o labă groasă pe umăr, și
Babette l-a mîgat ușor de labă și atunci Bari
al IV-lea a rostit a mîgat sec aerul înghetat
și l-am văzut colții, și Babette a sărit greoi în-
tr-o parte, în cea ce credeam că e zona de re-
sponsabilitate, și Bari s-a întors, a răsturnat-o
în zăpadă și Babette a devenit dintr-o dată
alfel pentru că n-o să simt niciodată cînd s-a
ridicat, am văzut-o numai înemă, neagră în
întuneric, năpustindu-se peste Bari care nici el
nu se aștepta la așa ceva și a fost rîndul lui
să cadă în zăpadă, și toate astea cu imeli și
lătrături scurte și mirișii feroci, dar nu era
decît o înac așa cum se juca ei cînd au fost
cîștii, pentru că nu știa dacă am spus, că Bari
al IV-lea și Babette-Nebuna erau frați. Ne uitam
la el cum se joacă și cum se împing cu labele,
se tăvălesc prin zăpadă și era foarte limpede ce
aproape le sint tot felul de chestii de care noi
creдем că sintem foarte departe, sau nu sim-
țăm, pentru că nu știam cînd îl sădit în aerem
și zicem că, uite, nu mai sintem capabili de lu-
curile astea, pe care adunam în corteta le-am
numi fetiche. Ne-am uitat la el și așa, parcă îl
vedeam prima oară, am simțit exact cum vin
aproape lucrurile care adunam în corteta și-
am chema fetiche. Pentru că era noaptea și zăpadă,
și piciorarele începau să-mi amorțescă de ger,
și așteptam un microbuz lângă moștenul de
echipament uitîndu-ne la el, și microbuzul
avea să ne ducă în la drum, ne noi și cîinii
celi mari, și toate astea ne întîmplau rob șosete
de lînză așa Sîrbului și cîiunii fîrat, adunat
grea din ce rămîne totuși întreg și din între-
guri sparte, se aduna cuvintul acela de care
nici nu îndrăzneau să-l mai repet. Cred că de
asta zîmbeam năving și cred că la fel au pățit
Mike Sîrbu și doctorul Mehedini, pentru că
și ei sîmbeam năving, se vedea. Împede, cu
întăi noaptea întunecată. De asta nici n-am ob-
servat microbuzul venind a se abate cu motorul
stîna strada în pădă, și fîșitul conducătorilor
putea însemna orice în noaptea aceea, și cum
a scîpă zăpada înghetată sub noi, zgomete care
de obicei nu se auie așteptate de zgomotul mo-
torului și oprit chiar înău peștii și a claxonat,
și după claxon am știut imediat că e albastru
și hederogit, și că cel mai bun lucru e să in-
tînd exact de dormit pe podana metalică, și să
dorm tot drumul.

Clepsidră
Uite două guri
din care se pralînge
roa
E singele florilor
și viu descintec
pentru curcubeul
subțire rotînd
o urmă de cenușă
Cînd într-una a scrum
cealaltă
născocete iluminări stelare

Vacanță fastă
Am cumpărat bilet
pentru brazi pădurii
și pentru ca adult
și calc copilîndu-mă
pe o pătură
întinsă la marginea de gînd
De aud năcluc
cum preschimbă ora
în demnitate
Un singur lucru
nu am cumpărat
Der el vine la întîlnire
fîndcă este în oedinea
firii
Ca un clopot
ne învalde ploaie
ea desenează peste noi
o galerie de prebă
Cine țuca prin ea
și a străbate pînă la capăt



henri zalis

Printre degete
Cînd deslac cele cinci degete
cite cinci de fiecare mînă
mai inbi nu sîrsc nimic
Cu ea de mînă
uimă diminită umeda
nu însă și fantelii
Risul lor sub umbrela -
o cupă de vin roșu
beuță pe nerăsuflute
oîndește și chinuie

Lecție
Camera de spital
cu pereți albi
la capăt de culoar
In negrăbirea odii
lumino prudentă
bețește pacii și perna
mea de pacient schimbător
Pe masa cu pastie
de înghițit după arar
un termometru

Este de vină praful
sau peretele depărtat
Praful ca un fel de
singe tragic
mă doare pînă la neav
Peretele înșuși s-a crispat
mă uita cum
îi cacește fisurile
și se înnegresc
ca să imi stîrce plăcerea
Hotărîi lucru
nu e nimic de văzut
printre degete
mai ales
cînd în locul lor
văd obsesiv
o fatigă încinerată
Prin ea
mă izbăvește de rona plăc
o săcătă otrăvitoare
Cînt de creion
încă umed
locam de
toate ispitele alfabetului

**Am cumpărat bilet
pentru brazi pădurii
și pentru ca adult
și calc copilîndu-mă
pe o pătură
întinsă la marginea de gînd
De aud năcluc
cum preschimbă ora
în demnitate
Un singur lucru
nu am cumpărat
Der el vine la întîlnire
fîndcă este în oedinea
firii
Ca un clopot
ne învalde ploaie
ea desenează peste noi
o galerie de prebă
Cine țuca prin ea
și a străbate pînă la capăt**

plastică
Puritatea
cristalului

● Lustră în stăpînire cu tot mai
multă insistență de exponenți arte-
lor decorative, sala „Galateea” își con-
torează, în sfîrșit, un profil distinct în
peisajul galeriilor bucureștene.

● Într-un asemenea context și în-
tr-o ambianță artistică de ridicată va-
loră, prezenta înăuntrul sticlei Lucian
Butucariu - aflat la a doua sa expozi-
ție personală - este într-utotul relevan-
tă. Pentru că artistul pătrunde în
metamorficului pojar al formelor de
cristal cu aceea libertate suverană, pe
care numai plămăditorii autentici o
pot avea. El a reuzat în clevea deta-
esențele infinitele posibilități de ex-
presie ale materialului în care lucrează.
Butucariu pornește de la calitățile
intrinseci ale sticlei, ale gemei cristal-
line, fascinat parcă, de stercilitatea
spectacolului geologic ce a comprimat
ere de tensiuni minerale și incandes-
cența într-o minune a universului -
cristalul de siliciu. Tocmai de aceea,
artistul reține în masa sticlei geomor-
fisme magmatice, ovizi primordiali ca
pe niște semine în care concentrază
lumina tînică a începuturilor.

Operează discret și tenace suprafe-
țele în oglindă răsfrîngătoare de lumina,
ori în confidențe striate, sugerînd
delicate țesuturi micelari. În trupul

muzică
Un rol
irezistibil

Există, în galeria tipologică a per-
sonajelor de operă, cîteva roluri ex-
trem de complexe atît sub aspect vo-
cal cît și scenic, adevărate roluri de
compozite. De-a lungul timpului,
marii interpreti au realizat creații de-
venite etalon, repere greu de egalat
de cei ce, ulterior, și-au încercat pu-
terile în asemenea partituri. Un per-
sonaj feminin se detașează dintre a-
cestea prin dificultatea sa, dar mai
ales datorită uriașei popularități de
care se bucură pe toate meridianele:
Carmen din opera cu același titlu de
George Bizet. Îndrăgit de oameni sim-
pli dar și de melomanii rafinați, visat
și dorit în țările de orice lînră care
se dedică artei cîntului, rolul devine
cu atît mai de tenut cu cît este mai
mult abordat. Precum se stie, Bizet
a scris Carmen pentru mezosoprana,
dar irezistibila tentă a îndrăgîtelui
personaj a captivat celebrități precum
Maria Callas sau Leonie Pryce, so-
prane care, beneficiind de un registru
grav generos, au depășit cu abilitate
cancanele vocale înecate.

Una dintre cele mai mari interprete
ale rolului, Florica Cristoforaru, a
firmat că, de fapt, opera „Carmen”
este „un imn închinat iubirii pătîmase
și sincere a eroinei, pe parcursul lu-

litatea interpretet, care astfel îl re-
crează pe coordonate proprii.

De curînd, pe scena Operei Române
a apărut în rolul titular din opera
„Carmen” mezosoprana Georgeta
Fangli, solista a Teatrului Liric din
Craiova. Înezestrată cu o voce ge-
neroasă, frumoasă timbrată, susținută
de o frazare conștientă cu inteligență
și muzicalitate, tinăra interpretă a re-
alizat rolul într-o manieră clasică, evi-
tînd îngroșările extreme. Prezența
scenică adecvată a completat ferici-
tățile vocale deosebite, asigurînd
astfel succesul unui debut bucu-
reștean ce se vădește de bun augur.

Alături de Georgeta Fangli au e-
voluat solisti binecunoscuți ai Operei
Române - Constantin Ene - un José
Înălțărat și expresiv, Dan Zancu în
Escamillo - unul dintre cele mai reu-
șite roluri ale sale pînă în evi-
dentiul întreaga-i strălucire vocală,
Victoria Bezetti - sensibilă inter-
pretă a Michaelis în celelalte roluri
i-am urmărit pe Nicolae Andreescu,
Cristian Mihăilescu, Marina Mirea,
Alexandru Moisuc ș.a.

Corul, pregătit cu competență de
Stelian Olariu, a dat un plus de stră-
lucire spectacolului prin omogenitatea
său și o frazare interpretativă - mo-
mentele de balet au colorat atmosfera
plîmă de frează din actual al doilea.

La pupitrul dirijoral, Constantin
Petrovici a condus întreg spectacolul
cu siguranță și fermitate, realizînd an-
sambluri de mare strălucire.

O sală arhiplină a aplaudat de-
lung, confirmînd astfel fuziunea de-
plină a serii.

Anca Florea

contentă rostire de forme unice, pe
umerii cărora se ridică armonia.

● La „Orizont”, în ambianța „Atelie-
rului 25”, un debut : Ruxandra Sibila
Mermese, cu o concentrată colecție de
tapetii. Tîna artista nu se aversea
roșă în tentantul loc al prospectărilor
novoare sau experimentaliste, desi
exercițiile ei de atelier urmează tradi-
toriile aflate nu de mult într-o avan-
gardă a viziunii plastice a genului. De
aici și impresia de „dela vu” pe care
a inspirat admirarea lucrărilor. Lu-
crete în tehnica haute-lisse, compozi-
țiile Ruxandrei Mermese sint un
exemplu de corectitudine, de lecție
perfect înșușită, o demonstrație reu-
șită de elev stînc și cam atît. Desi-
gur, pentru o primă manifestare pu-
blică după absolvirea institutului de
specialitate este poate mai important
ateptarea deprinderii mesagerului de-
ci afirmarea originalității gândirii ori
a viziunii artistice. Dar, dincolo de
problemele legitime de exigență
artistică și ale instrumentului spec-
talic, nimic din ceea ce am putea numi
febra tensiunilor estetice, ale inven-
țiilor creative, nu se lasă întrezărit.
Așa încît, atît tapetierile - frumuse
și decorative, în sine - cît și desenele
(schitele) de atelier pe care ni le pre-
zintă nu ne îngăduie să o catalogăm
decît în descendența ilustrelor ei in-
cunoscute de la Ileana Răileu la Teodora
Moicea-Stend. Profesionalismul in-
discutabil pe care îl probează o re-
comandă pentru demersuri creatoare
mai cutezătoare, un țoră ideatic de
adîncime în teritoriile problematice ale
artei parietale careia i s-a dedicat.

Corneliu Antim

15 APRILIE 1989

RECENTUTALE ÎN ACTUALITATE

● In climatul de remarcabil deschidere ideologică asigurată de Congresul al IX-lea al P.C.R., preocupările sistematice pentru studiul istoriei românești au cunoscut o excepțională înflorire, unul dintre elementele cele mai de seamă fiind, din acest punct de vedere, înmulțirea cercetărilor din domeniul sociologiei istorice. O nouă perspectivă, care, de fapt, restaurează imaginea adevărată a culturii naționale, marile ei mize puse în continu-

itatea de fenomen specific și capabil să asigure, prin însăși puterea de a coagula valori și energii, o evoluție în cadre proprii care pot contribui, cu un răspuns românesc bine conturat, la fondul principal de valori al umanității. Re-descoperirea de sine, recuștigarea memoriei culturale a lumii românești, valorificarea straturilor de profunzime, perene, ale specificului nostru național sînt argumente ale acestei efervescențe culturale, ale cărei temelii sînt

înțelegerea nuanțată a fenomenelor istorice și a statornică situare ideologică în contextul dezbaterilor contemporane de idei. Fidelul programului ei literar și cultural, revista „Luceafărul” își propune să examineze, în cadrul unor dezbateri viitoare, concretizarea în lucrări de sinteză și în noi cercetări de valoare, apărute în timpul din urmă, a acestei adevărate renașteri a spiritului militant, din ale cărei rezultate științifice scriitorul român contemporan poate lua îndrăznește îndemnul.

Principii de istorie a culturii românești

Impresionanta operă de care a lăsat-o Vasile Drăguț, cu însemnătate ce va spori cu vremea, se îmbogățește cu o întie culegere postumă de studii și cercetări, schiță posibilă a unui breviar de care autorul n-a mai avut puterea să îl alcătuiască. Aci, în această „Medioană în cerneală” (Ed. Meridiane, 1988), nu atît felurile încercărilor de a defini, cu izbitoră finețe, creația unor pictori de terți și de azi interesează în grad înalt ci admirabilele contribuții cu aspect de îndrumare doctrinară ce se adună sub formularea, de bună seamă — emblematică, „Artă și istorie”. Acestea sînt dizertații ce ar fi putut să se dezvolte în jurul unor metode de care profesorul și intelectualul lucid, care a modificat fundamental perspectiva noastră asupra istoriei artelor românești era cel mai îndreptățit să le facă; n-a fost să fie însă o imagine a acestei cărți deosebite, rezultată de aci și nu este nepotrivit a încerca o reconstituire a ceea ce era la Vasile Drăguț o teorie a recucerii memoriei. De altminteri, contribuțiile anterioare comunică în chip remarcabil această zădărnici și reprezentativă aplicații în domeniul istoriografic a ceea ce este aici o adevărată „Reconquista”. Înainte de toate, dizertațiile lui Vasile Drăguț au un aspect polemic și se împotrivesc unor concluzii înfălșate, organizate în felul unor adevărate maladii ale metodologiei; cercetătorul vestește concepția istoriografică apărută de care o societate, cu dreptate, a fi în afara științei propriu-zise. Citeva din concluziile și din tendințele și merita evocate aici exprimă o perspectivă ce nu se întâlnește doar în istoria artelor, aceasta fiind, de fapt, o ideologie a minimalizării. Intre acestea ar fi, mai întâi, „filtrele hipercriticiste”, ce decurg din ignoranța caracterului specific al fenomenelor de cultură din alte epoci care se face marie din elementare reprezentări de ordinul istoricului general. Astfel, se impune abia că societatea românească ar fi fost „necocată” pentru unele izbăni ce nu i-ar putea, deci, anarhice, încheiere contrazisă în acest fel: „Cînd cu mîna vremea în urmă unei cercetări ar produs argumente necesare pentru a rezuma în dreguri calitatea de autor a lui Nădejde Basarab, au intervenit filtrele hipercriticiste ale aceluia care apreciau că mediul cultural din Tera Românească nu era destul de copil, la începutul secolului al XVI-lea pentru a fi capabil să producă o operă de talia „Invatările lui...” Cîne se mai poate îndoi că la începutul secolului al XVI-lea era posibilă conceperea unei opere de profunzimea „Invatărilor”, cînd încă din secolul al XIV-lea avem dovezi de elevată viață artistică prin intermediul ansamblurilor din Curtea de Arges, Rădăuți, Cozia etc.” De fapt, deci, se omiteu acestor propuneri nu făceau decît să reproducă un număr de reprezentări deformate, nu intruolul lipsite de inovativitate, adevărate legende istoriografice aflate în circulație ca un fel de folclor al minimalizării. Iată, de pildă, legenda întirzierii, pseudo-constatarea că arta este, la români, un fenomen recent, părere ce care intraga operă a lui Vasile Drăguț a redus-o la tăcere. Cercetătorul simte, însă, că este necesar să adauge ceea ce este de adăugat: „Se știe că, în mod curent, vorbindu-se despre arta românească modernă, se consideră că începuturile ei s-ar situa în primele decenii ale secolului trecut, cînd în principalele orașe din țară și-au făcut apariția modesti artiști străini de formare academică, în atelierelor cărora au ucenicit și clișiva dintre clasiicii picturii noastre. Astfel privită, geneza artii moderne este ritul de firul evolutiv firesc, desigur, din care s-a născut ceea ce n-am spune-o de doritoră tradiție. Datorită acestei optici procustiene, care a redus istoria artii noastre la o evoluție de abia un secol și jumătate, pentru foarte mulți oameni de cultură primii noștri artiști cu adevărat mari au fost Grigorescu, Andreescu și Lucașian în comparație cu care maestrul frescarilor de odinioară ar fi doar niste modesti zugravii. Astfel s-a acoperit, cu indiferență, prezența de elevată tinută artistică a meșterilor constructorilor și decoratori, numele acestora, chiar atunci cînd erau cunoscuți, fiind lăuate pe seama însemnărilor subterane. Prezența izolat sau în surse mecanice, momentele cele mai valoroase se pierduse în anonimul, neizbutind să comunice, în mod convingător, mesajul lor de frumusețe. Nu arhitecții, nu pictorii, nu oamenii vii ale căror năzuinți s-au vesticit în operă ci ziduri reci, zugravii morboze, formele inerte, fie ale cliș de desăvîșire. Considerată astfel, istoria artii medievale românești a fost lipsită de firul conducător al energiilor umane care au zămislit-o, a fost depersonalizată pînă la desfigurare”. Propozițiile sînt fundamentale, diagnostice fără cusur. Într-adevăr, legenda întirzierii se organizează în jurul etorva formulării ce se întâlnește și în istoriografia literaturii: „modernitate” recentă, caracter exclusiv urban, proces de imortatitate, deci „sincronizare”, începutul „modest”, „academic”, lipsite de originalitate, inexistența unei tradiții ce nu s-ar putea evalua, de altminteri, în absența numelor de artiști din veacurile anterioare romantismului etc. Așa-zisa absența a numelor ce a părut unora esențială (ceal, s-ar zice, numai individualitatea afirmă a cultură) apare drept ceea ce este, adică o dură și simplă ignorare. De altminteri, discută ar putea să evolueze în direcția definirii individualității (existența a individualității stilistice, apoi a identității a artistului chiar dacă numele nu s-a păstrat etc), însă Vasile Drăguț se rezumă să sublinieze că „numele” există și precopientii ar face mai bine să se documenteze înainte de a emite concluzii. „Referindu-ne numai la pictură, se impune să avem în vedere o amplitudă constelată de adevărați maștri: Gavril Uric, Ștefan de la Densus, Mihai din Crisul Alb, Gavril Ieromonah, Dobromir din Tirgovis, Toma din Suceava, David de la Cozia, Ștefan din Tirgovis, Dima romanul, Pirvu Mutu și alții alții care vor trebui să se statornicească în conștiința generală ca marii maeștri ai clasicii picturii românești din secolele XIX și XX”. Așadar, nu există absența obiective ci „uitări”, cele mai mult din ele — inovative, procesul însuși de recucerire a istoriei proprii fiind, în aceste condiții, nu încercări hipercritice cu scop anexionist, ci năzuințe de a privi, în sfîrșit, cu măsurile normalității, o istorie ce s-a minimalizat într-un chip primejdios și adevărat ireparabil. „Tributul greu al uitării”, evocat cu o formulă tulburătoare de Vasile Drăguț, arată de fapt persistența unei inteligențe elitiste, inadmisibilă din punct de vedere al examenului de valori. „Una dintre marile carente ale istoriografiei de artă

— spune V. Drăguț — este obsesia elitelor. Autoritatea recunoscută ca urmare a succesului imediat (succes ale cărui cauze, se știe bine, ru privesc întotdeauna calitatea artistică) a fost, în foarte multe cazuri, punctul de rezam pentru o confortabilă poziție în ierarhia valorilor. Dar dacă falsele valori au fost destul de des sususe — examenului critic al posterității, fiind coborîte de pe soclul dobindit pe nedrept, mult mai puțin eficientă s-a dovedit acțiunea de recucerire a personalităților și oerelor neglijate sau uitate, conul de umbră al indiferenței acoperind cu îndărătnicie o importanță zestre de plusuri umane. Injustiția este aravă și are consecințe mult mai serioase decît s-ar zice, zădărnice în prima vedere. Pentru că nu este vorba nici despre simpla neglijare a unui om sau a unei creații de excelențe; în fapt, decurge de aici o sărăcire, o denaturare a peisajului cultural și artistic în jurul unui popor, propriu unei epoci”. De fapt, „obsesia elitelor” stă și la originea unui alt fenomen cu consecințe nefaste: anume respingerea caracterului european al artei românești vechi. Explicația este pusă de Vasile Drăguț pe seama înțelegerii parțiale a ideii europene, constatate profundă și adevărată: „In mod frecvent, atunci cînd se vorbește despre cultura europeană și despre valorile sale reprezentative, se face multă sinteza care iau în considerare numai realizările jumătății occidentale a continentului. Filozofie, literatură, artă, muzică, totul este judecat și comparat cu modelele Apusului și nu puțin sînt lucrările de sinteză pentru care este vorba de cultura europeană”. Situația este paradoxală, pentru că așa cum observa, nu de mult, Zoe Dumitrescu Busuenga (...) cultura europeană, în sensul ei foarte larg, a fost în repetate rânduri beneficiara veteilor de spiritualitate din părțile răsăritene. În fond, ideea europeană aparține Romei însă această se structurase în mizerii grecești: înainte romanilor și a elinilor, fusese însă iranieni. În alte epoci, mai recente, „Occidentul (a fost) puternic marcat de experiențele artei și filozofiei arabe”, penetrația europeană a Bizanțului nu se poate pune de asemenea. La îndolă, Chestiunea este esențială și pentru înțelegerea culturii românești pentru că „așa cum adesea Orientul european este uitat sau neglijat sau minimalizat atunci cînd se fac judecări de valoare privind întregul continent, tot așa se mai întâmplă ca unii comentatori să treacă prea multă ușurință peste zestre de cultură a poporului nostru (...). Vorbind despre realizările prezentului, cu care este firesc să ne mîndrim, nu se cuvine a neglija sau să mai grav — a ponezi infanțurile generațiilor care ne-au precedat. Infanțuri în care recunoaștem tainicele rădăcini ale istoriei noastre, zestre de aur a tradiției, doza de necontestat aie continuității prin secole și milenii, rivna nepcătă și puterea de afirmare a unui popor care nu s-a lăsat niciodată înfrînt de adversitățile vremurilor. Obsedat de modelele culturale occidentale, considerate unilaterale și fără înțelegere a celor admiraabile simetze de largă expresie” este un comentator ignoranț „iată că în spațiul continental european au existat și alte tipuri culturale și că Occidentul, el însuși, a fost multă vreme o provincie culturală a Imperiului Bizantin”. Aceste constatări nu au aspect definitiv deci nu s-ar spune că, la noi, penetrația europeană s-a impus. De altminteri, Vasile Drăguț nătrunde și mai adine în acest infern al maladiilor aparute de care nu a ostentit niciodată a le combate. El consideră, corect, că „nu ne este îngăduit să trecem ușor de lingă valorile care sînt ale noastre, care fac marie din noi și din a căror însumare rezultă ființa însăși a prezentei noastre istorice”. Însă dizertațiile lui Vasile Drăguț nu prezintă în exclusivitate această dimensiune profilaclă, ele propun soluții și aparțin unei conștiințe ce a înțeles că printre o excepțională rigoare a construcției teoretice aparate îndumărit de metodă nu se aplică, la drept vorbind, doar la istoria artii românești, ele au și o componentă de istoriologie a culturii românești ce trebuie subliniată. Cercetătorul pornește de la situația geografică a românilor, fapt ce contribuie la o înțelegere a culturii naționale, specifică în cadrele constituite europene. De aci decurge o altă perspectivă asupra noțiunii de „document” (cu accentul, remarcabil, asupra documentului etno-istoric), ceea ce pretinde o evaluare diferențiată a ciclului culturii populare, unde este recomandabil să se vedea altele decît o expresie etno-societală a etnograficului. Sinteza dintre „cult” și „popular” trebuie astfel re-examinată, ceea ce reclamă o concepție nouă privitoare la cronologia epocilor de creație românești și la trăsăturile fundamentale ale acestora. Soluția interdisciplinară se evidențiază de la sine și, prin aceasta, conformată modernă a metodei, suferă din toate punctele de vedere modulul inertial de a înțelege cultura, remisență a tuturor prejudecăților ideologice conjugate. „Medioană în cerneală” rămîne, astfel, admirabilă ipotază a unei sinteze metodologice asupra culturii românești expresia a optinului unui intelectual cu excepțională putere de penetrație dincolo de cliș.

Artur Silvestri

Orizont contemporan

Urmare din pag. 1

Dăruit de țară dacă ai deschidere afectivă spre realități, lucru pe care autorea a reușit să-l transmită prin finețea analizei psihologice. Tot un roman al introspecției este și cel semnat de Adrian Grăncescu, „O dragoste ca oricare alții” (Ed. Dacia, 1988); autorul face analiza unei iubiri pe trepte diferite de timp pînă la destrămarea sentimentului. Proza nu e nicicînd melodramatică, tenta lacrimogenă fiind anulată de privirea lucidă a naratorului. Trăirile personajelor amintesc, dară de eroii misticoprescieni, prozatorului imbinind baginile de jurnal cu notația realistă. Aceeasi pendulare între prezent și trecut realizează Olga Caba în „Zădăria vîrșătorului de apă” (Ed. Caria Românească, 1988). Proza reconstruie biografia unei piciorite, este evocată atmosfera vieții bucurestene de dinaintea primului război mondial și pînă în anul '80. Raportul dintre lumea exterioară și lumea interioară a artistului e tema centrală a romanului, un roman care cuprinde și ecorul social-politic ale vremii, destinele unei personalități culturale (Luchian, N. D. Cocea, Adrian Mănuș) cartea oferind o interesantă proză de atmosferă paralel cu dezbateri așu ca zămor. La capitolul romanului istoric, al unei istorii însă nu foarte îndepărtate, e vorba de insurecția din 1944, trebuie amintit romanul lui Nicolae Frănculescu, „Cu orice preț” (Editura Militară, 1988). Autorul urmează lecția realismului actual, întesedind că rolul prozatorului e de a aduce în planul creației puncte de vedere,



Vierei Mărginean: „Piata Universității”

Idealuri sociale și realități naționale

Idealuri sociale și realități naționale (Serii constitutive ale sociologiei românești — 1848—1918), semnată de Ion Ungureanu, este o sinteză densă și cu deschideri surprinzătoare. Autorul aparține unei generații de mijloc precopiat, cel puțin prin virtuțile sale de înlocuirea etichetărilor și interpretării preconcepute — aceste reflexe condiționale care s-a întizi în cercetarea în științele sociale — cu gria pentru viața și ramificațiile ideilor. Stăpînirea unui orizont larg de informație în straturile lui de adincime este rezultat intelectual prin care se întemeiază delimitările și valorizarea, iar opțiunile teoretico-ideologice, ca premise inevitabile, capătă consistență. Ion Ungureanu este un fin cunoscător al disputelor actuale din sociologie. Nel teorii sociologice, vechi dileme ideologice (1987) reconstruie filiații și postulate de ultimă oră ale curentelor clasice: pozitivismul și evoluționismul. Introducere în sociologia contemporană (1985 — scrisă în colaborare cu Ștefan Costea) este o hartă a nucleelor tematiche și paradigmele din aria culturii occidentale. Multe studii și, mai ales, capitole din Sociologie românească contemporană. O perspectivă în sociologia științelor (1983 — coautor) sînt primii pași de fixare în spațiul culturii noastre. Recentă lucrare (1988) este, de fapt, prin concepție și cuprindere, o primă parte a unui efort de restituire a originalității gândirii sociologice românești în context european. Ion Ungureanu face arheologie în acest spațiu cultural românesc încă din primele decenii ale secolului trecut, permanentizîndu-se în formula unor serii specifice de ideologie sociologice. Serile sînt ipotete retrospective asupra sedimentelor ideologice care, în succesiunea lor, suportă o repetitivitate chiar dacă staturile schimbate, astfel încît chiar dispersia lor este mărturia unui principiu de organizare subiacent. Prin serializare, Ion Ungureanu descoperă principii de coerență în reflecția sociologică românească, liniile de forță ale unei conștiințe culturale.

de constituire (1859, 1877, 1818 fiind momentele cheie), iar economia agrară românească este deja atrasă în circuitul capitalist european. Învașamintele experiențelor istorice nu veneau firesc, din cauza interzicului fanariot, și de aceea, treouia redescoperit. Sociologia românească s-a intrupat tocmai din studiul istoriei naționale. Cea ce a urmărit cu ostinție a-cel studiu a fost descoperirea, verificarea și consolidarea unui trend specific sau unei serii a evoluției istoriei noastre naționale. În acest fel, ceea ce urma să se vadă era măsura în care această raționalitate istorică a națiunii va permite constituirea, în țara noastră, a structurilor, specifice societății moderne — capitaliste. Cînd gânditorii ajung la concluzia că este posibilă a asemenea constituire, opoziția dintre raționalitatea istorică a națiunii și cea instrumentală a societății diasporei „națiunea” redelinează „societatea” (p. 28—29). Abia în acest stadiu tematicale ale problemelor constituive coexistență neatenționat cu instrumentarul abstract și neutru ideologic al unei sociologii din România, situată în referențialul modelului societal occidental. Distincția este, desigur, operațională, dar sugestivă totuși pentru perceperea sensurilor discursului sociologic. Oamenii lucrui de cultură a noi, nu puteau concepe europeanizarea noastră prin simplul apel la standardele unei umanități universale. Nodurile problematice locale solici-tau, ca sansă minimă de supraviețuire și impie-nirea națională, re-descoperirea istoriei proprii. Prin contextualizare socială, națională și istorică, Ion Ungureanu decupază dominantele interpretative și tipurile de soluții care se afirmă în spațiul cultural românesc încă din primele decenii ale secolului trecut, permanentizîndu-se în formula unor serii specifice de ideologie sociologice. Serile sînt ipotete retrospective asupra sedimentelor ideologice care, în succesiunea lor, suportă o repetitivitate chiar dacă staturile schimbate, astfel încît chiar dispersia lor este mărturia unui principiu de organizare subiacent. Prin serializare, Ion Ungureanu descoperă principii de coerență în reflecția sociologică românească, liniile de forță ale unei conștiințe culturale.

Interogațiile sociologice românești cu privire la înțelegerea modelului capitalist occidental în spațiul socio-cultural românesc — ceea ce presupune soluționarea disunerii antinomice, din temeiuri local-istorice, a două tipuri de raționalitate: instrumentală și națională — au un spectru larg. O primă serie este a „ideilor-standard” (umanitate, democrație, egalitate), începută de I. H. Rădulescu și fundamentată logic prin concepția lui V. Conta despre mișcarea socială autodulatorie. C. Dimitrescu-lasi și-a căutat temeiurile morale. D. Drăghicescu o confruntă cu „spiritul național” românesc, iar S. Bărnău — cu sinteza — prin distincția dintre staturile juridice și staturile naționale. El surprinde tensiunile dintre idealul sociabilizant și staturile etnicale al națiunii. Seria raționalității instrumentale („oamenii de acțiune”) cuprinde pe I. Ghica, C.A. Rosetti, I.C. Brătianu, A.D. Xenopol, S. Haret, H. Sanielevici ș.a., și sinteza pozitivist-evoluționistă a lui G. Barițiu privitoare la trecerea de la feudalism la capitalism. Cu excepția teoriei raționalității instrumentale, configurația ideologică a „Societății secrete”) a lui C.A. Rosetti este precuț analizată posibilitatea implementării în fondul concret românesc a scopurilor de raționalitate occidental-capitalist, fiind sesizate obstacolele și diferențele. Seria sociologiei întemeiate pe tradiție, istorică și primatul idealului raționalității, valorilor ultime (naționale) înceată de M. Eminescu (în stratul ei critic, dar și constructiv), falsificată de A.C. Cuza, și reluată la nivelul major de C. Rădulescu-Motru, N. Iorga și C. Stere. Semnificativi sînt și hănătenii A.C. Popovici și A. Mocioni. Cea mai valoroasă însă ni se pare ipotaza eminesciană, intrucît raționalitatea, valorilor ultime (naționale) este edificată pe solul unei competente critice sociale. Seria „revoluționarilor” (de la N. Bălcescu la C. Dobrozeanu-Gherea) situează raționalitatea scopurilor sociale (și a luptei de clasă) pe terenul dezideratelor naționale (emancipare, independență și unitate). De fapt, această convergență a libertăților sociale cu cele naționale e prezentă încă în „Proclamația” lui Tudor Vladimirescu.

Seriile constitutive ale sociologiei românești sînt explicate de Ion Ungureanu prin apel și la alte argumente de sociologie istorică. Spațiul nu ne permite să insistăm. Important e însă faptul că sînt minate serios anumite deprinderi de a apreciere a sociologiei istorice. Configurația ideologică a secolului trecut și începutul de secol XX nu mai poate fi redus doar la dispu-tele de ideologie culturală pe tematică literară în care monoulul adevărului îl detine elaborarea junimistă a „teoriei formelor fără fond”. Nu se mai sustine nici schema lovinesciană (într-un anumit sens) contrare progresului („reacționarii”) dar nici mentalitatea dogmatic-etichetantă. Ion Ungureanu oferă panoramă teoretică și atitudinală a unor serii deosebite, ansaiate într-un efort comun de etnocentrare. De aceea, lucrarea sa este o autentică valorificare a memoriei culturale românești.

M. Vasile

Implicațiile actului sociologic

O lucrare ca „Maestrul și iedera” (Dacia, 1988), semnată de Achim Mihai, profesor de filosofie la Universitatea din Cluj-Napoca, este un eveniment cultural ce nu poate trece neobservat. Mai întâi pentru că deși oarecum unitară, ea se constituie ca o „baterie” de idei în al doilea rînd pentru actualitatea ei, în sensul că dovedește forta vie a ideilor. Ele acționează asupra noastră indiferent de vrem sau că nu vrem. Deci se înscrie în teza filosofică conform căreia, în anumite condiții și la anumite nivele de dezvoltare, baza suportă și ea influența suprastructurii; că această din urmă nu-i război cu baza, ci Frontul de abordare este al filosofiei culturii, cu preponderență cel sociologic. Mesajul care evidențiază valoarea cărții este, în primul rînd, sporirea încrederei în puterile cu care sociologia poate aborda fenomenul cultural și, mai ales, evidențierea factorului social în zămislirea marilor idei ale unor epoci întregi, determinîndu-le să capete o anumită formă și un conținut specific, dar să și acționeze în mod specific și, în concluzie, să fie interpretate și utilizate în mod specific. La acestea se adaugă și un stenic sentiment de încredere în cultura, asigurată prin efortul autorului de a lumina cît mai bine lucrurile mai întunecate ale demagogismului și a rădăcinii lui. Este un fapt că la Blaga nu a avut și un sistem sociologic, ceea ce nu înseamnă că nu i-ar fi interesat aspectele sociale. Puținele elemente sociologice din „Gîndirea românească în Transilvania în secolul al XVIII-lea” (1950, fiind ultima lucrare a filosofului) au fost utilizate mai degrabă implicit, într-un studiu literar. Este știut faptul că Blaga nu a avut și un sistem sociologic, ceea ce nu înseamnă că nu i-ar fi interesat aspectele sociale. Puținele elemente sociologice din „Gîndirea românească în Transilvania în secolul al XVIII-lea” (1950, fiind ultima lucrare a filosofului) au fost utilizate mai degrabă implicit, într-un studiu literar. Este știut faptul că Blaga nu a avut și un sistem sociologic, ceea ce nu înseamnă că nu i-ar fi interesat aspectele sociale. Puținele elemente sociologice din „Gîndirea românească în Transilvania în secolul al XVIII-lea” (1950, fiind ultima lucrare a filosofului) au fost utilizate mai degrabă implicit, într-un studiu literar. Este știut faptul că Blaga nu a avut și un sistem sociologic, ceea ce nu înseamnă că nu i-ar fi interesat aspectele sociale.

Dar ceea ce admirăm mai mult în studiile referitoare la Lucian Blaga este modul în care autorul a imbinat sentimentele patetice de dragoste pentru filosof și cele justițiar.

Observațiile și comentariile de mare rafinament referitoare la ființa națională a poporului român, care sînt în mod repetat, sînt în mod consecvent lucrării „The Idea of Nation the Romanians of Transilvania 1691—1849” a prof. Keith Hitchins, de la Universitatea Urbana din Illinois. Fără a intra în amănunte deosebit de multe principii incitante, așa cum le găsim în „Gîndirea românească”, dar din punct de vedere etnic, erau reprezentative pe cînd cel român nu participau nici la guvernare, și nici nu erau reprezentați etnic. Cu alte cuvinte, românii erau excluși atît din sfera socială, cît și din cea etnică.

Acest aspect explică un fapt extraordinar: în lupta lor pentru afirmarea conștiinței etnice, românii au vizat, în mod reflex și simultan, caracterul feudal al orînduirii; înțurarea conducerii bazată pe „stări”. Cu alte cuvinte, aspect etnic îl determina pe cel social. Ideea este completată prin comentariul la studiul profesorului american, în care sînt comparate cele două tipuri de „nationalism”: român și maghiar. Din comparație reiese clar că dacă națiunile naționale ale românilor au fost totdeauna însoțite și condiționate de elemente de justiție socială, nu aceleasi caracteristici le-a avut și nationalismul maghiar, el fiind categoric lipsit de aceste elemente de justiție socială.

Trecînd peste unele locuri în care profesorul Achim Mihai a dovedit o lectură mai grăbită, peste metodologia sa etichetantă, mai mult explicită decît interpretivă, vom spune că lucrarea sa este demnă de comentat, ca este extrem de incitantă, întrucît în conștiința lectorului nu numai un ritm trepidant, dar și atitudinile superioare. O considerăm o carte activă, ce aduce un plus de vitalitate gândirii sociologice actuale.

Constant Călinescu

Prin vama lecturii

Prin urmare deci — se spune într-o notă...

Asigurându-l pe Neagu Udrou de acest semn...

Spuneam că una din virtuțile cărții lui Neagu...

Cu toate că în memorialiștii români sînt în-

de vedere, Neagu Udrou — pe lângă un repor-

De la istoricul unor muzee celebre, la aventura...

Parafrazînd-o pe Sarah Newmeyer — într-o...

Cit privește moralismul, Neagu Udrou nu e...

Este acel ceva sesizat și de un poet într-o si-

Spuneam că una din virtuțile cărții lui Neagu...

Si o statistică similară, de data aceasta de la...

Si pentru a încheia caracterizarea acestui au-

Nicolae Stoian

REVISTA STRAINA

REVISTA STRAINA

REVISTA STRAINA

REVISTA STRAINA

REVISTA STRAINA

REVISTA STRAINA

REVISTA STRAINA

REVISTA STRAINA

REVISTA STRAINA

REVISTA STRAINA

REVISTA STRAINA

REVISTA STRAINA

REVISTA STRAINA

REVISTA STRAINA

REVISTA STRAINA

REVISTA STRAINA

REVISTA STRAINA

REVISTA STRAINA

REVISTA STRAINA

REVISTA STRAINA

Mihail Steriade

după mai bine de cinsă decenii de...

Mihail Steriade s-a născut la 12 aprilie 1904...

Pe o vreme, în jurul lui s-a format un grup...

Am semănat în gîle bobul sfînt...

Eu știu

Eu știu tot ce-ar putea să fie...

Balkanice

BRANKO TVETKOSKI

Triumful indoielii

Se putea așadar să se dezghioace...

Dar n-ar fi fost înclinat să nu fie...

Schimbară de dinăz trezire:

Marginele s-au arătat mol pe la...

Implicitura slabă, culorile fără viață...

SPORT

Pierdere în miracol

De-acum, sînt depășiți de arbori...

Am scris

Față în față cu destinul, agun...

Știu că tot ce-l uman este un joc...

Și mina care-aceperă tot albul filei...

Dar, vino, îmbrăcată în purpură astrală...

Tot ce acum răsună sint corzi de uragane...

România

Vă cer lertare drumuri deschise ca să plec...

La orizont sînt strine și primăveri și lert...

Eu știu

Eu știu tot ce-ar putea să fie...

Balkanice

BRANKO TVETKOSKI

Triumful indoielii

Se putea așadar să se dezghioace...

Dar n-ar fi fost înclinat să nu fie...

Schimbară de dinăz trezire:

Marginele s-au arătat mol pe la...

Implicitura slabă, culorile fără viață...

SPORT

Pierdere în miracol

Luceafărul

Revistă editată de UNIUNEA SCRITORILOR...

Redactor șef...

Redactor șef...

REDACȚIA: București, Piața Școlii nr. 1...